

UNELMIA TUTKIMUKSESTA

kollokvion raportti

13.10. 2012

U N E L M I A

T U T K I M U K S E S T A

**TIEDETTÄ? TAIDETTA? RAHAA? JULKAISUJA?
VERKOSTOJA? RESIDENSSEJÄ? TUKEA?**

**KOLLOKVIO
TAIDEYLIOPISTON POST-DOC
TOIMINNASTA**

**KUVATAIDEAKATEMIA
LAUANTAI 13.10.2012 klo 10-17**

Taiteellinen post doc -tutkimus
Taideyliopistossa /
Unelmieni post doc -keskus
Kollokvio KuvAssa 13.10.2012
Raportti

ISBN (painettu)

978-952-6670-07-2

ISBN (verkkojulkaisu)

978-952-6670-08-9

JULKAISIJA

Taideyliopisto

© TAIDEYLIOPISTO

Toimittaja & kirjoittajat

TOIMITTAJA

Markus Kuikka

JULKAISUSARJAN ILME, KANNEN SUUNNITTELU,

SISUKSEN JA PÄÄLLYKSEN MUOTOILU

Hahmo Design Oy

www.hahmo.fi

KUVA

Jyrki Siukonen

TAITTO

Annika Marjamäki, Edita Prima Oy

PAINOTYÖ & SIDONTA

Edita Prima Oy, Helsinki 2013

KIRJAINPERHE

Filosofia

Sisällys

1. Jyrki Siukonen (Kuva): Kollokvion avaus	5
--	---

AKATEMIOIDEN KATSAUKSET

2. Jan Kailan terveiset (Kuva)	7
3. Esa Kirkkopelto (TeaK)	9
4. Annikka Konttori-Gustafsson (SibA)	14
5. Vesa Kurkela (SibA)	16

UUSIEN JA VANHOJEN TOHTOREIDEN KOKEMUKSIA

6. Kirsi Monnin (Teak) puheenvuoro	19
7. Ilona Korhosen (SibA) puheenvuoro	22
8. Kaija Huhtasen (SibA) puheenvuoro	24
9. Tomi Humaliston (TeaK) puheenvuoro	27
10. Jyrki Siukosen (Kuva) puheenvuoro	30
11. Marjatta Ojan (Kuva) puheenvuoro	32

PIENRYHMIEN YHTEENVEDOT

12. Pienryhmä: rahoitus ja organisaatio vetäjänä Jyrki Siukonen	35
13. Pienryhmä: tutkimustuloksen, niiden levitys ja julkaiseminen vetäjänä Annette Arlander	37
14. Pienryhmä: residenssitoiminta ja kansainväliset tapahtumat vetäjänä Tuire Kuusi	43
15. Jatkotoimenpiteet	45
16. Lausunto Taideyliopiston johdolle 10.1.2013	46

1. *Avaus*

Jyrki Siukonen (Kuva)

Tervetuloa Kuvataideakatemiaan, hauska nähdä teidät täällä. Olen Jyrki Siukonen ja tällä hetkellä jonkinlaisessa välitilassa. Ensi vuonna aloitan täällä tutkijan työssä ja siinä roolissa osallistun nyt myös tähän kollokvioon. Pian olen siis ensimmäinen Kuvataideakatemiassa post doc -tutkimusta tekevä taiteen tohtori. Palaan tähän myöhemmin omassa puheenvuorossani eli kerron miten ymmärrän ja näen tämän mahdollisuuden.

Tämän päivän aiheena ei enää liene kysymys siitä, mitä taiteellinen tutkimus on. Toivon, että olemme jo päässeet tuon teini-iän yli ja siirtyneet työikään, niin ettei meidän tarvitsisi aina itsellemme ja toisillemme juurta jaksain selittää taiteellisen tutkimuksen olemusta. Kysymyksenä se on toki tärkeä, sillä kun haaveilemme tutkimuksesta tohtorinkoulutuksen jälkeisenä tilana, niin tohtorinkoulutukseemme ja sen erilaisiin muotoihin sisältyvät perusoletukset heijastuvat varmasti myös odotuksiin post doc -tutkimuksesta ja sen tavoitteista.

Tänään saattaisimme kuitenkin pohtia, onko post doc -tutkimus tarpeellista. Jos se on tarpeellista, on kysyttävä, mikä tekee sen mahdolliseksi, mitkä ovat omat resurssimme ja tulevan Taideyliopiston resurssit. Meitä kaikkia kiinnostaa miten tutkimusta päästään tekemään ja millaisin perustein. Onko tutkimukselle vain muodollinen tarve, kun muutkin niin tekevät vai onko meillä jokin sisäsyntyisempi, aito pyrkimys?

Tämän kaiken taustalla leijuu uusi yhteinen yhteisöloimme, joka on entistä suurempaa, syvempää ja kauniimpaa. Se nostaa esiin väistämättä myös akatemioidemme eroavaisuuksia; tarkoitan koulutusperinteiden erilaisuuksia, jotka ovat meille kaikille tuttuja. Teakissa ja Sibassa ei tehdä pelkästään taiteellista tutkimusta vaan myös pedagogista ja tieteellistä tutkimusta. Kuvassa lähtökohdat ovat erilaiset, meillä painotetaan tutkimuksessa usein taiteilijakohtaista omaa yksilöllistä näkökulmaa. Kysymys tutkimuksen sovellettavuudesta jää tässä talossa usein varjoon.

Iltapäivällä tulee viimeistään pienryhmätyöskentelyssä vastaan kysymys rahasta. Tämän kollokvion kokoonkutsussa oli rivien välissä ajatus siitä, että jonkinlainen suhde rahaan syntyisi. Tarkoitan tällä sitä, että tulevan Taideyliopiston johdossa tarve tutkimuksen kehittämiseen nähtäisiin koko yliopiston kannalta keskeisenä asiana. Kun puhutaan rahasta, meidän pitää myös jotenkin hahmottaa, mistä sitä ra-

haa tehdään, kuinka sitä tehdään ja mitkä ovat tutkimuksen keinot vaikuttaa rahansaantiin. Tässä törmäämme siihen, että ne tuloksellisuusmittarit, joita yliopistoissa yleisesti käytetään, ovat toistaiseksi hyvin tieteellispainotteisia ja joidenkin meistä on ehkä vaikea osoittaa niillä tekemisemme ominta laatua. Tarkoitan uutta julkaisufoorumia, eräänlaista tieteellisten julkaisujen pisteytyslistaa, josta kaavaillaan yhtä keskeistä tuloksentelemittaria. Se edellyttää kuitenkin kirjallista tuotosta eli vertaisarvioitua referee-artikkelia. Onko taiteellisen tutkimuksen mentävä mukaan tähän eli tuotettava vain artikkeleita ja julkaisuja? Suljetaanko tässä jo lähtökohdaisesti muut, ei-kirjalliset muodot pois? Voiko tutkimusta tehdä kääntämättä sitä yhteiselle jargonille?

Oman näkemykseni mukaan tämä tulee olemaan yksi keskeisiä ongelmia. En halua nyt täällä kysyä, kuka meistä linnoittautuu sinne tieteen puolelle ja kuka yrittää heiluttaa vapaan taiteen lippua. Saattaako kuitenkin käydä niin, että jo talon sisällä törmäämme tutkimuksesta puhuttaessa tietynlaisiin eturistiriitoihin? Ryhtyvätkö eri koulutuslinjat katsomaan toisiaan alta kulmien siinä vaiheessa, kun viimeisiä rahoja jaetaan?

Onko tulevaisuudessa näin vai aivan toisin? Teidän kommentteissanne saamme tänään toivottavasti kuulla erilaisia ja varmasti optimistisiakin näkökantoja – emme kai sentään toivo, että tästä kehkeytyy päättäjäiskollokvio, jossa todetaan ettei kannata edes yrittää, mennään kotiin! (naurua)

Näiden alustavien mielteiden myötä tervetuloa nyt tänne.

AKATEMIOIDEN KATSAUKSET

2. *Jan Kailan terveiset (Kuva)*

(lukijana Jyrki Siukonen)

Post doc -tutkimus Taideyliopistossa?

Kuvataiteiden ja ehkä myös muiden taiteiden tohtoriopintoihin pyritään käsittääkseni ainakin seuraavista syistä:

- *koska halutaan päteväytyä muodollisesti erilaisiin työsuhteisiin*
- *koska halutaan olla mukana yhteisöllisessä toiminnassa, joka poikkeaa ns. taidemaailmasta*
- *koska kuvitellaan, että tohtoriopinnot resursoivat taiteellisesta uraa tuoden siihen jopa taloudellisia etuisuuksia, kuten esimerkiksi apurahoja.*
- *koska ollaan kiinnostuneita oman taiteellisen, tutkimuksellisen sekä pedagogisen osaamisen kehittämisestä.*

Tähän huomautuksena, että moni tohtoriopintoihin pyrkivä on kiinnostunut useammasta mainitusta seikasta saman aikaisesti.

On kai selvää, että tohtoriopinnot ovat kiistaton meriitti erilaisista työtehtävistä ja -suhteista kilpailtaessa. Lienee myös niin, että taiteen tohtorikoulutukset erilaisine tutkijakouluineen ja tutkijaohjelmineen tarjoavat taidemaailmalle intellektuaalisen ja jopa sosiaalisen vaihtoehdon.

Taloudellisista lisäresursseista ei sen sijaan ole varmuutta. Kilpailu rahoitukselta on armotonta, itse kirjoitin esimerkiksi seitsemän suositusta Koneen säätiölle pelkästään kuvataiteen tohtoriopiskelijoille.

Se viimeinen mainitsemani syy tohtorikoulutukseen pyrkimiseen, siis se, että ollaan kiinnostuneita oman taiteellisen, tutkimuksellisen ja pedagogisen osaamisen kehittämisestä, on mielestäni ainoa täysin relevantti motiivi. Mitä tämä käytännössä tarkoittaa? Miten tällainen kehittäminen ja kehittyminen ilmenee? Parempana taiteen pohdintana, teoreettisen tekstin tuottamisena? Vaiko, kuten itse toivon, uudenaikaisena taiteen tekemisen ja tutkimisen symbioosina, taiteellisenä tutkimuksena.

Edellä esittämäni skenaario pätee mielestäni myös taiteilijoiden post doc -tutkimukseen. On ongelmallista, jos post doc -tutkimus käsitetään vain akateemisissa puitteissa tapahtuvana korkeatasoisena, mutta samalla perinteisenä taiteen tekemisenä. Ei myöskään ole hyvä, jos post doc -tutkija taiteellisen väitöstyön jälkeen luisuu perinteiseksi teoreetikoksi.

Post doc -tutkivan taiteilijan tulee toisin sanoen pyrkiä vaikeasti määriteltävän taiteellisen tutkimuksen kehittämiseen ja hänen tulee ”suuntautua taiteesta yhteiskuntaan, ei yhteiskunnasta taiteeseen” lainatakseni Esa Kirkkopellon sanoja. Palaan alussa esittämääni kysymykseen, nyt post doc -tutkimukseen liittyen: miksi post doc -tutkijaksi pyritään?

Toivotan kollokviolle onnea ja pahoittelen poissaoloani.

Ystävällisin terveisin,

Jan Kaila

3. *Esa Kirkkopelto (TeaK): puheenvuoro post doc -debattiin*

Tämä on nyt kolmas tilaisuus taiteellisen tutkimuksen post doc -vaihetta koskevien debattien sarjassa. Ensimmäinen pidettiin TeaKissa syksyllä 2011, missä oli aika runsas osanotto. Keväällä 2012 järjestettiin toinen tilaisuus Sibassa, jossa puolestaan oli kummallisen niukka osanotto. Muistan että tapaus sai minut tuolloin pohtimaan, ollaanko koko asian kanssa liian aikaisin liikkeellä. Onko post doc -vaiheessa olevia tutkijoita riittävästi, jotta näistä asioista pystytään yleensä vakavasti keskustelemaan. Yksi asia on kuitenkin varma: tulevaisuudessa taiteellisia tohtoreita tulee olemaan runsaasti – yksinomaan TeaKista on valmistumassa tulevan kahden vuoden sisällä tusinan verran uusia tohtoreita.

Edeltävistä debateista jäi mieleen itselleni kaksi post doc-eja yhdistävää asiaa. Ne löytyvät tapaamisten pöytäkirjoista, joista jokainen voi halutessaan asian tarkastaa. Ensimmäinen oli se, että post doc -tutkijat osoittautuivat keskenään erittäin yhteistyöhaluisiksi, kollaboratiivisiksi. Toisaalta tuon tuosta vilahtivat sanat ”taiteellisen tutkimuksen instituutti”, ikään kuin asia olisi jo skenaarioihin kirjattuna (Tutken pitkän tähtäimen tavoitelistalla se jo on). Yhteinen instituutti välkkyi siis yhteisenä päämääränä, vailla kuitenkaan mitään käsitystä sen toimintatavasta ja koostumuksesta. Yhtäältä tunnistetaan siis itseorganisoitumisen vaatimus, toisaalta institutioinnin (ei institutionalisoitumisen) vaatimus. Mielestäni on tärkeää pitää mielessä, että nämä vaatimukset voivat olla toisilleen vastakkaisia. Ainakaan niistä ei muodostu automaattisesti mitään yhtälöä. Tässä on se jänneväli, jolla pohdintani tulee tällä kertaa liikkumaan. Se ei tule olemaan korkealentoista eikä teoreettista, vaan perustuu nykykäytäntöihin ja havaintoihini niistä.

Taiteellinen tohtorinväitös tuottaa paitsi tietyn tutkimustuloksen, myös uudenlaisen taiteellisen toimijan, taiteilija-tutkijan. Ero tiedeyliopistojen käytäntöihin tulee esiin jo tässä periaatteellisessa vaiheessa. Siinä missä tieteellinen (väitös) tutkimus puhuu aina jossakin määrin omasta puolestaan, taiteellisen (väitös) tutkimuksen puolesta puhuu ensi alkuun ja lähes yksinomaan taiteellinen tutkija itse, ja saattaa olla, että hän joutuu puhumaan sen puolesta koko lopun elämänsä. Taiteellisen tutkimuksen myötä syntyy usein ehdotus uudenlaiseksi praktiikaksi, siis jo olemassa olevien praktiikoiden muuttamiseksi. Mutta eihän tuloksella ole

mitään vaikutusta, jollei samalla synny myös uudenlainen praktikko, joka sitten vie praktiikkaansa eteenpäin ja kommunikoi sitä.

Miten taiteellinen tutkija tämän asian tekee? Institutionaalisena vastauksena tähän kysymykseen lyödään nykyään usein eteen sana ”urapolku”, tenure track. Tiedätte sen olevan yksi Aalto-yliopiston avainsanoja. Urapolku ei ole vain käytännön ratkaisu vaan myös ideologia, jota olisi syytä analysoida tarkemmin. Uusi Taideyliopisto on syntynyt monella tavalla reaktiona Aalto-yliopistoon ja koko ajan on ainakin puheen tasolla ollut, että otettaisiin oppia Aallon syntyprosessissa esiin tulleista ongelmista.

Aalto on uuden yliopistolain lapsi. Laki muotoiltiin Aaltoa silmällä pitäen. Siksi Aallon tekemillä ratkaisuilla on suuri vaikutus yliopistokentällä. Seuraammeko urapolku-kysymyksessä Aallon vanavedessä vai voisimmeko rakentaa oman systeemimme?

Urapolku-järjestelyjä on jo harkittu TeaKin tutkimusneuvostossa. Käytännön toimenpiteistä on kuitenkin toistaiseksi pitäydytty. Yhtenä hyvänä syynä jarruttamiseen on ollut se, että tämä asia olisi jatkossa hyvä sopia yhdessä. On aika vaikea nähdä tilannetta, jossa yhdessä akatemiassa rakennettaisiin urapolkujärjestelmä ja toisessa ei.

Uraputki-idea on myös paljon kritisoitu, ja olen myös itse erinäisissä tapaamisissa yhtynyt tähän kritiikkiin. Urapolun henki on uusliberalistinen: kannustusjärjestelmä, tulostavastuu, mittaaminen, raportointi, instituutioiden välinen kilpailu. Urapolku on omiaan synnyttämään sukupuoleen ja ikään kohdistuvaa syrjintää. Lisäksi se tekee eron tutkimus- ja opetusurien välillä. Urapolku voi taata tutkijajaksilölle työrauhan ja resursseja, mutta toisaalta hän on omaan lokeroonsa eristetyntyöntekijän asemassa, ja ulkoiset suhdanteet voivat milloin tahansa katkaista lupaavastikin edenneen polun. Toimijat eristetään toisistaan samoin kuin yliopiston johdosta ja heitä johdetaan ylhäältä päin markkinavetoisin perustein. Tulosta voi varmasti tehdä myös toisin.

TeaKin tapauksessa urapolku mielestäni rikkoo myös sitä periaatetta, mistä sovitettiin esittävien taiteiden tutkimuskeskusta Tutkea perustettaessa vuonna 2007. Tuon periaatteen mukaan Taideyliopisto saavuttaa tulostavoitteensa jo maisteritasolla. Taidekorkeakoulu tuottaa ennen kaikkea taiteilijoita ja tutkimuksen tulisi palvella ensisijassa tätä tavoitetta. Ei siis rakenneta pyramidia, jollaisia löytyy taideyliopistojen strategioista, vaan käytössä on pikemminkin tiimalasin muotoinen malli, missä huippu saavutetaan jo maisteritasolla. Tulevan tutkijan uran kannalta tämä tarkoittaa, että yliopistosta lähdetään ensin ulos kentälle, vietetään siellä aikaa, saavutetaan kokemusta ja menestystä ja palataan takaisin edistämään taiteenlajin

opetusta ja kehitystä oman kokemuksen perusteella. Tutkimuksen tulokset virtaavat paitsi kentälle myös akatemian omaan opetukseen. Vuonna 2007 uskoimme olevamme yhtä mieltä ajatuksesta, jonka mukaan ”taiteilijatohtori ei ole parempi taiteilija kuin maisteritaiteilija”. Jokainen voi toki omalla kohdallaan ajatella tästä asiasta mitä haluaa. En kiistä taiteilijatohtorin päinvastaista henkilökohtaista kokemusta. Puhun nyt kuitenkin taiteen ylimmän koulutuksen järjestämisen periaatteista ja niiden järjestelyjen seurauksista taidealan kehitykselle. Jos edellä ilmaistu periaate ei mielestänne enää päde, pyydän teitä esittämään vastaavat organisatoriset ratkaisut ja perustelemaan ne taidekenttää silmällä pitäen. Jos taiteilijatohtori on a priori parempi taiteilija kuin maisteritaiteilija (aivan kuten tiedeyliopistoissa tohtori on varmasti aina maisteria etevämpi), on kaikkia maisteriopiskelijoita johdonmukaisuuden nimissä kannustettava tohtoriopintoihin mahdollisimman suoraan tutkintonsa jälkeen. Samalla tohtoriopintoja on tarve lyhentää ja yksinkertaistaa. Miten tällöin välttää taidekentän akatemisoituminen ja uusliberalistinen jakautuminen kahden luokan taiteilijoihin?

Urapolku-ajatteluun liittyy koko opiskelu-uran uudelleen strukturointi. Tiedeyliopistoissa omaksuttu järjestely, jonka mukaan tohtoriopintoihin siirryttäisiin suoraan maisteriopinnoista ja tohtoriopintojen statusta lasketaan, ei ainakaan vielä toistaiseksi toimi taideyliopistoissa ja taiteellisen tutkimuksen tapauksessa. Jotta siirtymä olisi sujuva edes periaatteessa, tulisi maisteritasoisen opetuksen olla selvästi tutkimusorientoidumpaa ja teoreettisempaa kuin mitä se useissa tapauksissa nykyään on. Tutkimusvalmiuksien ja teorian opettamisen lisääminen on toki kannatettavaa, mutta kaikki tietävät että tuntirajat tulevat nopeasti vastaan. Toisaalta kokemus on jo osoittanut sen, että jos taiteilija ei ole ehtinyt rakentaa itselleen riittävää taiteilija-identiteettiä ennen tohtoriopintoihin ryhtymistä, on tuon identiteetin rakentaminen tutkimuksen ohella ja varjolla tuskainen tehtävä sekä opiskelijalle itselleen että hänen ohjaajilleen. Otimme tämän opiskelijoita rekrytoitaessa periaatteeksi, että aivan vastavalmistuneita ei päästetä tohtoriopintoihin. Muutamia olemme päästäneet ja jokaisen kanssa on tullut ongelmia.

Tutkessa on tähän asti myös ajateltu, että tutkimaan opetellaan tekemällä tutkimus. Tohtorinväitös on siis jo alansa tutkimus eikä pelkkä opinnäyte, jonka perusteella tekijä päästetään tekemään ”varsinaista” tutkimusta. Mitä se taiteellisen tutkimuksen saralla voisi edes olla?

Taiteellisen tutkimuksen kulttuurin jo jonkin aikaa kukoistettua, on sana ”taide” alkanut siinä korostua enemmän, mikä on mielestäni erittäin hyvä asia. Taiteellisen tutkimuksen tohtoriohjelma, TAHTO, on toiminut nyt vuoden ajan ja myös sen piirissä on syntynyt halu korostaa tutkimusta keinona synnyttää uudenlaista taitei-

lijuutta sen sijaan että taide alistettaisiin tutkimukselle. Taide on Taideyliopistossa käytävien keskustelujen ja tapaamisten, akatemioiden välisen yhteistyön, yhteinen jaettava. Mutta mitä taide merkitsee ”yhteisenä asiana”? Eikö tähän sisälly jo tietty ajattelutavan muutos?

Entä mitä se voisi tarkoittaa post doc -tutkimuksen tasolla? Jos eritellään niitä motiiveja joiden perusteella taiteilijat haluavat ryhtyä tutkijaksi, niin yksi niistä varmasti on halu monipuolistua taiteellisenä toimijana: se etten olisi pakotettu tekemään vain sitä mitä olen jo tottunut tekemään oman taiteenlajini parissa, vaan että minulla olisi muitakin mahdollisuuksia toimia ja silti olla taiteilija – opettaa, tutkia jne.

Kuinka varmistaa post doc -vaiheessa toimimisen monipuolisuus ja yhteistyö? Akateemisen tutkijan tai taiteellisen tutkijan ura on varattu jatkossa vain harvoille verrattuna tohtoreiden lukumäärään. Nykytilanne, jossa eri taideyliopistot ovat pitkälti onnistuneet rekrytoimaan omat tohtorinsa, tulee päätymään pian. Monia kiinnostaa valmistumisen jälkeen myös palaaminen kentälle oman taiteenlajin pariin. Toisia kiinnostaa puolestaan hankittujen uusien taitojen ja oppien soveltaminen uusilla yhteiskunnallisilla kentillä. Jotkut haluavat jatkaa akatemioissaan opettajan- ja tutkijanuraa ja he ovat myös kärkkäimmin vaatimassa taiteellisen post doc -kulttuurin ja sen rahoituksen kehittämistä taideyliopistossa. Kuinka nämä asiat eivät sulje toisiaan pois, kuinka ne toimivat yhdessä?

Alussa viittasin tutkijoiden haluun toimia yhdessä. Kuinka tämä itseorganisointuminen linkittyy moninaisiin toimintatapoihin? Miten voidaan taata jatkossa, että monella tavalla toimiminen on oikeasti mahdollista? Miten välttää taiteilijatutkijoiden ja ”tavallisten” taiteilijoiden välinen eriarvoisuus ja juopa? Taiteellisilla tutkijoilla on kilpailuetu verrattuna muihin taiteilijoihin jo pelkkien diskursiivisten taitojensa ansioista: he ovat varmasti parempia apurahahakemusten tekijöitä! Jotta tässäkin kohtaa välttyttäisiin eriarvoistumiselta, tulisi taiteellisten tutkijoiden itsensä huomioida vastuunsa taidekentän ja oman taiteenlajinsa kehittämisestä ja yhteiskunnallisesta merkityksestä eikä keskittyä (enää) vain oman uransa rakentamiseen ja identiteettinsä vahvistamiseen.

Polut on varattu yksilöille ja yksinäisille vaeltajille. Poluilla kuljetaan jonoissa. Polku synnyttää aina ympäristön, artikuloi tietynlaisen maiseman. Myös urapolku tekee niin. Toivon sydämestäni, ettei taiteellinen post doc -vaihe olisi tohtoriopin-tojen tapaan enää uuden ”korpivaelluksen” paikka, vaan että opintojen päättyessä eteen avautuisi pikemmin ”haarautuvien polkujen puutarha”. Painotan tässä metaforassa erityisesti sanaa ”puutarha”. Puutarha voi syntyä vain sitä kautta, että polut haarautuvat, ovat moninaisia ja risteävät. Tohtoriopinnot ovat useimpien kohdalla

paljon aikaa ja keskittymistä vaativia; ne edellyttävät myös eristäytymistä ja itsekuria, kuten kaikki niin hyvin tietävät. Kysymys, jonka haluan lopuksi esittää sekä itselleni että teille, hyvät post doc -tutkijat ja -kollegat, kuuluu: haluammeko jatkossa saman pinnistelyn jatkuvan – vielä syvemmin, kauemmin, vaativammin ja vakavammin? Jos emme, niin älkäämme myöskään olko vaatimassa rakenteita, jotka saattavat meidät vain entistä pahempaan pinteeseen! Puutarhaan palatakseni: uuden taiteen tohtorin myötä tulisi taidekentälle puhjeta uudenlainen, harvinainen kukka. Miten oppia kukkimaan uudestaan – kaikkien yhteiseksi iloksi, opiksi ja nautinnoksi?

4. *Annikka Konttori-Gustafssonin (SibA) puheenvuoro Post doc –taiteilijoiden nykytilanteesta DocMus-tohtorikoulun näkökulmasta käsin*

Puhe taiteellisesta post doc –työskentelystä on varsin uutta. Kuitenkin on selvää, että tohtoreiksi valmistuneet taiteilijat ovat kukin tahollaan tavalla tai toisella jatkaneet syventymisalueillaan vaihtelevassa määrin. Kokoavaa yhteisöä ei ole ollut. Vertaistuen saamisen mahdollisuus on kovin vaihtelevaa.

Sibelius-Akatemian siipien suojassa meitä vanhemman polven tohtoreita on isohko joukko. Jos olemme toimenhaltijan toisaalta onnellisessa asemassa, opetus sekä koulutuksen kehittäminen ja hallinto nielevät niin suuren osan työajasta, että taiteelliset ja tutkimukselliset tuotokset jäävät melkein poikkeuksetta vähiin. Voiko silloin oikeastaan puhua post doc –työskentelystä? Osittaista ratkaisua tähän ongelmaan voi entistä aktiivisemmin etsiä työn periodisoinnin kautta.

DocMus oli Sibelius-Akatemiassa edelläkävijä saadessaan pari vuotta sitten talon johdon kanssa käydyn pitkällisen keskustelun jälkeen oikeuden avata taiteellispainotteisen yliassistentuurin, jossa suuri merkitys haluttiin antaa juuri post doc –työskentelylle. Lisäksi lyhyempiin sijaisuuksiin on voitu kiinnittää meiltä valmistunut tohtori taiteellisiin post doc –perustein. DocMusin post doc –henkilöstö on muutenkin parin viime vuoden aikana kasvanut nimenomaan taiteellispainotteisten projektien suhteen. Olemme voineet tarjota sijoituspaikan muutamalle post doc –taiteilijatutkijalle säätiöiden apurahoituksen turvin. Sibelius-Akatemian Kehittämiskeskus tukee näihin hankkeisiin kuuluvien taiteellisten osioiden toteuttamista, ja sieltä voi hakea tukea monenlaisiin post doc –projekteihin. Parin viime vuoden ajan erityisenä painoalueena on ollut Artistic Experimentation –haku.

Post doc –yhteisön järjestäytyminen on päässyt ihan alkumetreiltä hyvään vauhtiin. Koko Sibelius-Akatemian tasolla ei vielä suuressa määrin pystytty hyödyntämään talosta valmistuneiden tohtoreiden asiantuntemusta, mutta pieniä uudenlaisia askeleita siihenkin suuntaan ollaan ottamassa.

Tulevaisuuden toiveissa voisivat olla ainakin edistysaskeleet julkaisutoiminnan saralla koskien myös äänitteitä. DocMus-tohtorikoulun uusi Trio-julkaisu tarjoaa

artikkelien julkaisukanavan myös post doc –taiteilijoille. Painopistealueilla, kuten musiikin historia, voisimme rakentaa yhteisiä taiteellistutkimuksellisia kokonaisuuksia, joihin mahdollisesti pystyttäisiin hankkimaan post doc –työskentelyä tukeva rahoitus. Aika näyttää, millaisia hankkeita alkaa rakentua kolmen akatemian toimijoiden kesken.

5. Vesa Kurkelan (SibA) puheenvuoro

Meillä Sibelius-Akatemiassa on klassisen musiikin osasto ja M-osasto, Musiikkikasvatuksen, jazzin ja kansanmusiikin osasto. Ensin mainitussa on DocMus-tohtorikoulu ja jälkimmäisessä MuTri-tohtorikoulu, johon kuuluvat aineryhminä musiikkikasvatus, kansanmusiikki, jazzmusiikki, musiikkiteknologia ja taidehallinto. Ehdottomasti suurin näistä on musiikkikasvatus. Toimin MuTri-tohtorikoulun johtajana, ja työhöni kuuluu jatkokoulutuksen lisäksi myös post doc-toiminnan kehittäminen. Jatkokoulutus jakautuu eri linjoille sillä tavalla jännästi, että jazzin ja kansanmusiikin osilta tutkinnot ovat pääosin taiteellisia tohtorintutkintoja ja musiikkikasvatus keskittyy käytännössä yksinomaan tieteellisiin väitöskirjoihin, joissa on hyvin kasvatustieteellinen lähtökohta. Ala on lisäksi luonteeltaan silmiinpistävän kansainvälinen, ulkomaisia kouluttajia ja opiskelijoita on huomattava määrä. Osaston post doc-toiminnan ongelmana on se, että jazz ja kansanmusiikki ovat aloittaneet tohtorinkoulutuksensa varsin myöhään, koulutuskokonaisuudet ovat syntyneet vasta 2000-luvulla, ja taiteellinen tutkimusyhteisö vasta aivan muodostumisvaiheessa. Musiikkikasvatus taas korostaa tieteellisyyttä ja kasvatustieteellistä viitekehystä ja tuntee olevan jossain määrin ulkona taiteellisen tutkimuksen kuvioista. Kaikki ovat tähän asti halunneet toimia omissa yhteisöissään, ja on ollut vaikeaa saada sellaista yhteistyötä aikaan, joka edistäisi myös post doc-toimintaa.

Pitkän linjan urapolku näyttämökoulutuksessa, minkä Esa Kirkkopelto toi erittäin hyvin esille, on mielestäni hyvin kannatettava malli myös musiikin alalla. Sen kaltainen tiedeyliopiston malli, jossa noviisit ovat kaiken aikaa yliopistossa läsnä siirtyen hiljalleen kohti jatko-opintoja ja postdoc-toimia, ei ole tavoiteltava tapa – se ei ole mielestäni hyvä edes tieteellisessä yliopistokoulutuksessa. Tohtoreiden ja jo maistereiden olisi päästävä toimimaan myös muualle, mentävä oikeisiin töihin yliopiston ulkopuolelle ja palattava kenties sitten yliopistoon jatko-opintoihin ja tutkimustehtäviin, hakemaan uusia ideoita töihinsä. Nykyisin on vain laajalle levinnyt käsitys, että pitää väitellä nuorena, kaikki pitää tehdä nuorena, keski-ikäinen tohtori on menetetty resurssi. Tämä painotus perustuu siihen, että väittelyiät olivat Suomessa aiemmin varsin korkeita, mikä johti nuorten tohtorien suosimiseen. Tämä sama kommentti hieman toisilla sanoilla: Nuorten taiteilijoiden ja tutkijoiden urapolku sellaisena, jossa yliopisto ikään kuin huolehtii kaikista kasvateistaan myös tohtorintutkimuksen jälkeen, perustuu täysin kasvun ideologiaan, se on ainoa tapa toteuttaa sitä. Yliopistojen pitäisi kasvaa koko ajan, että olisi tilaa rekrytoida jatku-

vasti uusia tohtoreita erilaisiin tehtäviin. Jokainen ymmärtää, ettei sellainen kasvu ole mahdollista, kun se ei ole mahdollista edes maailmantaloudessakaan. Epäilen kovasti sellaisen toimivuutta suomalaisessa yliopistojärjestelmässäkään.

Yliopistourapolku-ajatus on varsinkin taidealalla varsin epätoivottava. Myös sisällöllisesti – komppaan tässä edelleen Esa Kirkkopeltoa – niin teatterissa kuin musiikissa on tärkeää, että ihmiset tekisivät maisterin tutkinnon jälkeen taiteellista uraa ja tulisivat vasta sitten jatko-opintojen pariin. Luulen, että näin asia on ollutkin myös omassa tohtorikoulussani. Olen ollut eniten tekemisissä kansanmusiikin jatkotutkintojen kanssa, ja siellä on tavallista, että on toimittu kymmenen vuotta kentällä ja vasta sitten tultu takaisin tekemään jatko-opintoja. Viime aikoina koulutukseen on pyrkinyt entistä enemmän myös nuoria, joka eivät oikein tiedä, mitä tekisivät maisteritutkinnon jälkeen ja sen vuoksi hakeutuvat jatkokoulutukseen heti. Jos tällainen yleistyy, sillä on vaikutusta myös post doc-toimintaan. On aivan eri asia, jos valmistutaan tohtoriksi jo asemoituneina taitelijoina verrattuna siihen, että ollaan broilereita eli tullaan tohtorikasvattamosta. Lähtökohdat työmarkkinoilla ovat aivan erilaiset: CV:t ovat toisilla lyhyet ja toisilla pitkät.

Sibelius-Akatemiassa on jo varsin voimakas ja laajeneva painotus musiikin tieteelliseen tutkimukseen, mistä hyvänä esimerkkinä on juuri musiikkikasvatus. Jos tulevassa taideyliopistossa tutkimustoiminta yhdistetään ja muissa akatemioissa tehdään ainoastaan taiteellisia tutkintoja ja Sibelius-Akatemiassa aika paljon myös tieteellisiä tutkintoja, saattaa tulla ongelmia. Kuinka post doc-toiminnassa voidaan välttää näiden kahden alueen vastakkainasettelu, kuinka monipuolisuus voitaisiin kääntää eduksi? Ehdotan, että tutkimus voisi perustua entistä enemmän yhteistyöryhmiin. Niissä toteutettavissa taiteellisissa ja tieteellisissä hankkeissa olisi mukana edustajia myös muilta tieteenaloilta, mielellään myös tohtoreita aivan eri aloilta. Rahoituksen hankinta sellaisille ryhmille voisi olla jossain määrin helpompaa kuin nykyisin. Keskeistähän koko taideyliopiston postdoc-toiminnassa on kysymys siitä, kuka toiminnan maksaa.

Jos ajatellaan tutkimuksen rahoitusta, tiedeyliopistojen tärkeitä rahoituskansavia ovat Suomen Akatemia, Tekes, Sitra sekä erilaiset ulkomaiset tiederahoittajat. Suomen Akatemia rahoittaa näistä myös perustutkimusta, mikä tarkoittaa, ettei tutkimuksen tarvitse suoraan hyödyttää tilaajaa tai Suomen taloutta. Kuinka taiteelliset post doc -hakijat ovat pärjänneet näissä hauissa – siitä minulla ei ole oikein käsitystä. Pelkään, etteivät kovin hyvin. Suomen Akatemian painopiste on ns. kovassa tieteessä, science-hankkeissa, ja sellaiset hankkeet, joissa ei ole mukana heidän näkökulmastaan oikeata tutkimusta, ovat helposti huonommassa asemassa. Ne saatetaan arvioida huonommiksi myös siksi, että Akatemian asiantuntijat eivät

ymmärrä niiden tutkimuksellista lähtökohtaa. Yhteishankkeet, joissa on mukana sekä taiteellista tutkimusta että konventionaalisempaa tieteellistä tutkimusta voisivat menestyä tutkimusrahoituksen kilpailussa paremmin kuin pelkät taiteellisen tutkimuksen hankkeet.

Olen johtanut useita Suomen Akatemian hankkeita 2000-luvulla ja yhdessä niistä oli mukana taiteellisen tohtoritutkinnon tekijä, väitöskirjan tekijä ja yksi siltä väliltä, eli tutkinnontekijä ohjelmassa, jota kutsutaan Sibelius-Akatemiassa kehittäjäkoulu-tukseksi. Yhdistelmä toimi tutkimushankkeena varsin hyvin, ja siihen saatiin yllättävän helposti myös rahoitus. Tällaisen rahoituksen hankintaan pitäisi jatkossakin panostaa. Vaikka taideyliopisto sai joitakin miljoonia ylimääräistä rahaa, en oikein usko, että se kohdistaisi lisärahoituksen nimenomaan postdoc-toimintaan. Ulkopuolista rahoitusta on hankittava voimaperäisesti jatkossakin. Aiemmin oli voimassa systeemi, jossa Taiteen keskustoimikunta ja Suomen Akatemia päättivät yhdessä erityisestä taiteellisen tutkimuksen painopisterahoituksesta. Sieltä sai hankkeen läpi parikymmentä prosenttia hakijoista, kun tiedehankkeissa läpimenoprosentti oli muistaakseni vain 13. Se oli merkittävä ero taiteellisten hankkeiden rahoituksen hyväksi. Nykyisin tämä rahoitusmuoto on jostain syystä hävinnyt. Kun nyt keskustellaan kuinka voitaisiin edistää taiteellisen tutkimuksen asiaa, niin pitäisi avata tällainen rahoitus uudestaan. Taideyliopiston johdon olisi syytä olla yhteydessä ministeriöön tai Suomen Akatemiaan ja ehdottaa erillistä hakua taiteellisille tutkimushankkeille jatkossakin.

UUSIEN JA VANHOJEN TOHTOREIDEN KOKEMUKSIA

6. *Kirsi Monni (Teak)*

Taiteellisen tutkijan lyhyt historiikki 1996–2004 ja post doc elämä 2005–2012

Tein jatko-opintoja TeaKissa vuosina 1996–2004. Tämän 8 vuoden ajanjakson aikana tein asiaan kuuluvat muodolliset opinnot, viisi koko illan tanssiteosta, lapsen ja 500 sivun monografian. Taiteellinen tutkimus haki silloin muotoaan. Ajatuksena oli tehdä riittävästi korkeatasoisia arvioitavia taideteoksia ja kirjoittaa tieteellisesti pätevä väitöskirja. Muistan hyvin muutammat tapaamiset kirjallisen osan ohjaajani kanssa. Hän korosti alusta asti ehdotonta käsitteellistä selkeyttä ja tarkkuutta sekä käytettyjen lähteiden laajaa omaksumista. Minua siis ohjattiin tieteellisen väitöskirjan tavalla ja olen siitä erittäin kiitollinen. Taiteellisten töiden ohjaus ei poikennut millään tavalla tavallisesta taiteellisesta työskentelystä, toisin sanoen ohjaajilla ei ollut juurikaan tutkimusprofessorin kanssa työstyä yhteistä käsitystä siitä, mitä taiteellinen tutkimus voisi tai tulisi olla, erotukseksi akateemisesta tutkimuksesta tai tavallisesta teoksen luomisen prosessista – joka on aina ”tutkimuksellinen prosessi”, taiteellinen tutkielma jostakin teemasta ja aiheesta.

Valmistumiseni jälkeen tunsin vetoa akateemiseen tutkimukseen ja olisin mielelläni lähtenyt työstimään väitöstutkimuksestani artikkeleja, käännöksiä ja jatkanut tutkimusta, jos sille olisi ollut rahoitusta. Koska näin ei ollut, palasin heti taidekentälle (luin ja kirjoitin kirjallista osaa yksinomaan 3 vuotta, jonka ajan olin pois taidekentältä). Tein taidetta ja johdin Zodiak uuden tanssin keskusta, kunnes tulin TeaKin professorin virkaan 2009 alusta. Virkatyö on täyttänyt kaiken aikani ja ylikin, enkä ole ehtinyt juurikaan tehdä omaa tutkimusta, taidetta ja olen julkaisutkin hyvin vähän.

Koen kuitenkin, että tohtorinopintoni ovat olleet aivan ratkaisevan tärkeitä kehitykselleni ja pätevyydelleni professorin työssä. Erityisesti juuri tutkimuksen teoreettis-filosofinen pohja, taiteen ja tanssitaiteen historian ja nykypäivän ontologian selvittäminen, on ollut aivan korvaamatonta ja olen hyödyntänyt sitä jatkuvasti sekä kentällä että professorin työssä. Koen että olen pystynyt tuomaan oman

alani opetukseen ajankohtaista tietoa ja laaja-alaista teoreettista näkemystä tavalla, joka ilman tutkimusta ei olisi ollut mahdollista. Se että olen nimenomaan taiteilija-tutkija, joka teki vahvasti teoreettisen tutkimuksen, on ollut tähän maailmanaikaan, Suomen tilanteeseen ja itselleni erittäin hyvä kombinaatio. Teorian ja käytännön yhdistäminen taideopetuksessa on minulle täysin luontevaa. Käytännön työpajojen ja teosten ohjaaminen taustoittuu aina johonkin teoriaperustaan ja viitekehykseen ja puolestaan historian ja teorian opetuksessani on aina ontologinen, teoksen ja liikkeen olemisen tapaa ja merkitystä tarkasteleva näkökulma, jota myös oma kokemukseni taitelijantyöstäni informoi. Mestari-kisällä taideopetuksesta on siirrytty laaja-alainen asiantuntija – opiskelija suhteeseen.

Olen siis päätenyt samaan post doc -tilanteeseen kuten 38% Aallon taiteen tohtoreista. Tohtorit sijoittuvat suurelta osin aluksi oman koulun käyttöön. Mutta jos tätä virkaa ei olisi vapautunut, olisin todennäköisesti jatkanut taidekentällä, taiteilijana ja taiteellisenä johtajana. Olisin hyödyntänyt tutkimustani taustatietonani, mutta todennäköisesti en olisi jatkanut työskentelyä nimettynä taiteelliseksi tutkimukseksi.

TAITEELLISTA JA POST DOC -TUTKIMUSTA OHJAAVIA REALITEETTEJA

Toiminta vapaalla taidekentällä, tanssitaiteessa, on naimisissa tuotantorahojen ja -tahojen, työryhmäpalkkojen ja yleisön kiinnostuksen ja lipputulosten kanssa. Mitään sellaista toimintaa, joka on jollain tavalla ulkona tästä teos-yleisö-tuotantotahot kolmikannasta on vaikea rahoittaa, eli saada sille aikaa ja tilaa. Sama koskee tutkimusta; on vaikea saada aikaa ja rahoitusta tutkimukselle, jota ei tehdä olemassa olevien akateemisten kriteerien, julkaisujen ja teoreettisten diskurssien sisällä, tutkimukselle joka on jossakin väliatilassa ja väliajalla.

Tästä realismista kumpuaa lähtökohtani post doc -asian ajattelemiseksi. Tulisi pohtia perusteellisesti:

Millainen on tällä hetkellä taiteellisen tutkimuksen ja olemassa olevan taidekentän suhde?

Entä suhde yhteiskunnan muiden sektorien kanssa? Millainen sen haluttaisiin olevan?

Mitkä ovat taiteellisen tohtorintutkimuksen meriitit tutkimuskentällä, entä taidekentällä?

Onko niitä? Miten nämä asiat vaikuttavat taiteellisen väitöstutkimuksen linjauksiin ja jatko-opintosuunnitelmaan? Miten nämä asiat vaikuttavat tulevan taiteellisen post doc instituutin tehtäviin, mahdollisuuksiin, olomuotoihin ja linjauksiin?

KYSYMYKSIÄ JA MAHDOLLISIA VASTAUKSIA

Onko taiteellinen tutkija taiteen kehityksen eturintamassa, ikuinen avantgarde?

Onko hän taiteesta puhumisen ja kirjoittamisen eturintamassa?

Onko hän kulttuurivaikuttaja?

Onko hän valistunut taiteen opettaja?

Jos vastaus on kyllä, voisivatko nämä asiat informoida tulevan post doc -instituutin toiminnan periaatteita ja rakenteita?

POST DOC -INSTITUUTTI:

Taiteellisen tutkimuksen laboratorio, jossa voi tehdä taiteellisia kokeita yksin ja ryhmässä, tutkimushankkeina ja uusina kombinaatioina, taiteen ja tieteen kohtaamispaikkana produktiokohtaisesti.

- Mahdollistaa taiteellisen tutkimuksen tulosten julkaisemisen eri medioissa
- On tutkijoiden yhteisö (tukee tohtoreiden kansainvälisiä verkostoja)
- On foorumi kulttuurikeskustelulle
- Kehittää pedagogiikkaa
- On aidosti kansainvälinen, ennakkoluuloton, kaavoihin kangistumaton, muuttuva ja uudistuva instituutti.

MITKÄ OVAT RAHOITTAJATAHOT?

Rahoituksen luominen tälle toiminnalle on itsessään verkostomallisen, monialaisen, eri sektorien välisen yhteistyön, luovan talouden, taiteen ja tieteen yhteistoiminnan kehittämisen kenttä ja esimerkki.

7. *Ilona Korhonen (SibA)*

Valmistuin Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osastolta tohtoriksi toukokuussa 2012, jolloin tutkintoni Tulin kuin tulikipuna : Larin Parasken runolauluopissa tarkastettiin. Aiheenani oli Larin Parasken metriikka ja inkeriläinen runolaulu. Työssäni oli tavoitteena lähinnä tutkia näitä asioita nimenomaan taiteellisesti. En kirjoittanut Larin Parasken historiaa, koska se on jo tehty, vaan työni pohjautui Larin Parasken huikeaan taiteilijuuteen ja tutkintoni keskiössä oli nimenomaan se, millaisia ominaisuuksia Paraskelta vaadittiin runolaulajana. Lähdin siitä ajattelusta, että taiteellinen toiminta ja tutkimuksessa syntyvä taide itse ovat tutkimukseni tulos. Kirjallinen työ on Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osastolla taiteellista toimintaa tukeva ja lähtökohtani oli tehdä mahdollisimman paljon omaa taiteellista työtäni edesauttava osio, jonka tekeminen tukisi laajasti nimenomaan taiteellista toimintaani. Kirjallinen työni jakautui kolmeen osaan: tärkein ja suurin näistä oli mielestäni uusien kalevalamittaisten runojen kirja, jonka kirjoittamiseen asetin itselleni tiukat vaatimukset, toisena prosessikuvaus ja kolmantena kokonaan uloskirjoitettu partituuri yhdestä konsertistani. Kansanmusiikin aineryhmän tutkinnot poikkeavat huomattavasti monista muista musiikkialan tutkinnoista siinä, että me myös itse sävellämme konserttimme; niissä ei ole yleensä osallisina ulkopuolisia säveltäjiä tai musiikin tuottajia, joten voimme helposti vedota siihen, että taiteellinen tutkimus on taide itse - tai ainakin itse pystyn oman tutkimukseni osalta, koska se taide, mikä syntyi työskentelyn päätteeksi, oli tutkimukseni tulos.

Olen nyt ollut puolisen vuotta tohtorina ja post doc -elämäni on ollut aivan samanlaista, kuin elämäni maisterina. Tämä on ollut hämmästyttävää: haen edelleen sitä apurahaa ja haen sitä keikkaa, mistä voin saada sen kaksisataa euroani. Jokaiseen keikkaan tai apurahan sirkamaan teen monta päivää töitä saadakseni siihen rahoituksen. Kun nyt kollokviossa on asetettu kysymykseksi Unelmia tutkimuksesta niin unelmani on, että olisi enemmän mahdollisuuksia apurahoihin ja muihin rahoitusmuotoihin, tämän unelmani lausun liittyen kollokviossa jo käytyyn keskusteluun rahoituksesta. Millä voisimme luoda tohtoreillemme heidän työskentelynsä jatkuvuutta? Kysymyksessä ei ole se leivänmuru, minkä voi saada monen viikon työskentelyllä, jotta voi taas tehdä kaksi viikkoa taiteellista toimintaa ja sitten pitää taas hakea seuraavasta paikasta apurahaa monta päivää, että saisi tehtyä taas viikon töitä. Niitä oikeita töitä, joihin yhteiskunta on meidät kouluttanut ja joiden alalla meiltä tuloksia odottaa.

Vetoan tähän siksi, että meillä on jo varsin runsaasti valmistuneita taiteellisia tohtoreita, joilla tilanne on aivan sama. Meillä ei ole sellaisia rakenteita, että jostain ilmestyisi ihan virka tai että olisi joitain töitä, joita voisi hakea tai ottaa vastaan. Opetustöitä on jonkin verran, mutta virkoja äärimmäisen vähän, kansanmusiikin virkoja on vielä vähemmän. Jos ajatellaan tohtoreiden valmiuksia, voisi opetustyöhön olla lisättynä haastellisempiakin tehtäviä. Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osastolla suuri osa lehtoreista on maisterin tutkinnon suorittaneita ja näin tulee epäilemättä myös olemaan vastaisuudessaakin, koska tehtävään valitaan aina sopivin eikä tohtorintutkinnolla ole siinä merkitystä. Vaihtuvuuskin on hidasta, koska lehtoreita on vain muutama.

Suuri osa meidän valmistuneista tohtoreistamme on hävinnyt sen pienen leivänmurusensa perässä maakuntaan, aina joku saa jonkin pätkätyön esimerkiksi läänintaitelijana tai muita kehittämishankkeisiin perustuvia vuoden tai kahden tehtäviä, näihin katoavat tohtorit ainakin Sibelius-Akatemian piiristä. Tämä on tietysti todella suositeltavaa koko valtakunnan kulttuurielämän kannalta, mutta ero siihen, mikä on tohtorin taiteellista toimintaa post doc:ina, jos meidät on taiteellisiksi tohtoreiksi koulutettu, voisi olla esimerkiksi se, että loisimme enemmän taiteelliseen toimintaan ja taiteelliseen tutkimukseen keskittyviä rahoituskanavia, jotta voisi saada muutakin kuin näiden nykyisten muutaman säätiön joskus myöntämän parin kuukauden apurahan.

Oma tilanteeni on tällä hetkellä siinä mielessä hyvä, että olen tämän syksyn ajan ollut mukana kolmen kuukauden apurahalla Suomalaisen kirjallisuuden seuran koordinoimassa runolaulun tutkimus -hankkeessa tekemässä tutkimusta inkeriläisestä runolaulusta. Ensi tammikuussa alkaa taiteilija-apuraha ja kun se vuosi on kulunut, haen jälleen uutta apurahaa tai jotain muuta työtä, mistä pienen leivänmuruseni saan, että saan jatkaa taiteellista tutkimusta. Omalla kohdallani haluan painottaa, että taiteellinen tutkimus on oleellista, koska meidän koulutuksemme tohtoreiksi on ollut nimenomaan taiteellista tutkimusta ja olemme tehneet taiteellisia tohtorintutkintoja.

8. Kaija Huhtanen (SibA)

Post doc –elämää

Post doc –vaihe on kestänyt väitöksestä 2004 tähän päivään asti. Väitös toteutui 5.6.2004 ja promootio 2.6.2012. Väliin jäävä aika on pitkä, kahdeksan vuotta.

Jotta voidaan puhua post doc –elämästä on puhuttava ensin pre doc –vaiheesta, suorastaan pre-pre docista. Post rakentuu näiden pohjalle. Kauan sitten olin tyttö, joka soitti pianoa ja joka aloitti opinnot Sibelius-Akatemian nuoriso-osastolla, kun koulua oli jäljellä vielä neljä vuotta. Seuraava vaihe oli yleinen osasto, josta valmistuin v. 1982 tehden erinomaisen pianodiplomin. Vuotta myöhemmin oli ensikonserttini. Sukelsin saman tien työelämään, opettamaan päätoimisesti. Muutaman vuoden jälkeen halusin taas jatkaa pianonsoiton opintoja, ja sain Kulttuurirahastolta apurahaa opiskellakseni Lontoossa. Konsertoin jonkin verran näihin aikoihin. Mutta sitten tuli perhe, lapset ja vakinainen opetusvirka Itä-Helsingin musiikkiopistossa. Soittaminen jäi taustalle. 90-luvun lopulla alkoi ahdistaa ajatus samojen sonatiinien kuuntelemisesta eläkeikään asti. Voisinko tehdä jotakin muuta, oppia vaikka uuden ammatin? Päädyin kuitenkin erinäisten ”sattumien” seurauksena tekemään jatko-opintoja DocMus-yksikköön. Tuolloin Sibelius-Akatemiassa tehtiin selkeää eroa taiteelliseen tutkimukseen – meistä haluttiin aidosti tieteellisiä tullaksemme vakavasti otetuiksi. Samoihin aikoihin esiin tullut Riitta Nelimarkan tapaus oli varottava esimerkki, jota meidän ei ollut varaa toistaa. Assistentin työtä tein kaksi vuotta, sitten siirryin VEST-tohtorikouluun, tutkijaksi ja koordinaattoriksi. Kun apurahakauteni lähestyi loppuaan, oli väitökseni aika. Ja, samaan aikaan minulle tarjottiin musiikkipedagogiikan yliopettajan sijaisuutta Lahden ammatikorkeakoulussa. Sanoin irti opetusvirkani ja lähdin Lahteen. Työt alkoivat siellä elokuussa 2004.

Tähän olisikin hyvä lopettaa: tarina on kaunis tällaisenaan. Mutta todellisuudessa tarinaan kytkeytyi kolme erilaista säiettä sekä lisäksi muutama rönsy. Ensimmäinen säie käsittää työn Musiikin laitoksella Lahdessa. Aloittaessani työt tiesin, että tulen ohjaamaan opinnäytetöitä. Työhuoneeni oven taakse marssi yli neljäkymmentä ohjattavaa. Heille aloin rakentaa seminaareja ja jakaa ohjausaikoja. Lisäksi vastuulleni tuli pedagogisen opetussuunnitelman rakentaminen yhdessä HAMKin Ammattilisen opettajakorkeakoulun kanssa. Sain aikaan sen, että opiskelijoiden oli mahdollista tehdä taiteellispainotteisia – sittemmin myös toiminnallispainotteisia – opinnäy-

tetöitä (ns. kandiditoita). Pedagogiseen opetussuunnitelmaan sain ujutettua väitöskäytännöstä peräisin olevia elementtejä: aloin toteuttaa opiskelijoiden kanssa identiteettityöskentelyä Opettajaksi kasvun portfolion muodossa.

Työtä oli valtavasti – lisäksi pienessä yksikössä ensimmäisen organisaatiouudistuksen myötä minusta tuli esimies, jolla alaisina oli 17 lehtoria. Oma aiempi esimieheni sai potkut. Ensimmäisen esimiesvuoden aikana oli vedettävä mm. yt-neuvottelut, johdettava neljää tiimiä (myös johtotiimi), vedettävä henkilöstökoukukset, osallistuttava ammattikorkeakoulun strategiaprosesseihin (yleis-, TK-, KV- ja pedagoginen strategia). Uuvuin jossain vaiheessa, olin sairauslomallakin. Pian mukaan tuli hanketyö, ja vuosina 2010–2012 vedin yhden hankkeen, jossa mukana oli FUAS (Lamk, Laurea ja Hamk) sekä Metropolia. Hankkeen nimi oli ”Läpäisyn tehostaminen ammattikorkeakoulutuksessa”. Lisäksi olen ollut mukana mm. OKM:n koulutustoimikunnassa (musiikki, tanssi, teatteri ja sirkus), musiikin ammattikorkeakouluttajien verkostossa (MuTa) sekä FiSMEn hallituksessa.

Toinen säie koskee tutkimusta. Koin päässeeni hyvään vauhtiin väitöstyössäni, ja kun sain tuon identiteettityöskentelyn liikkeelle toimintatutkimuksena, olin innoissani. Sain ujutettua työaika-suunnitelmaani aluksi resurssia tutkimusta varten (300/1600 tuntia), mutta pian se supistettiin 100 tuntiin. Tavoitteet olivat kuitenkin kovat: vuositasolla minun piti kirjoittaa kaksi artikkelia ja pitää kaksi konferenssiesitystä. Näinä Lahden-vuosina olen saanut aikaan referee-artikkeleita (9), muita tieteellisiä artikkeleita (11), muita kirjoituksia (1) sekä konferenssipapereita (22). Näistä noin kolmasosa on kansainvälisiä. Todellisuudessa kirjoittamiseen varattu aika on toteutunut kaiken muun työn päälle/jälkeen. Normityöpäivinä ei ole ollut minkäänlaisia mahdollisuuksia syventyä kirjoittamiseen. Aihepiirini on ollut musiikkikasvatuksen keskittynyttä, mutta sittemmin laajentunut aikuispedagogiikkaan, ammatilliseen identiteettiin, luovaan yrittäjyyteen ja viimeimmäksi opinto-prosessin tukemiseen ja tehostamiseen.

Ennen kolmannen säikeen kuvausta ilmaantuivat rönsyt: jo jatko-opintojen aikana eksyin ISMen erään komission (CEPROM) seminaariin ja koin sen miellyttäväksi areenaksi. Väitöksen jälkeen jatkoin komissiossa vierailua, paperien kanssa, ja vuonna 2008 Italian Spilambertossa pidetyn seminaarin jälkeen minut kutsuttiin komission jäseneksi. Seuraavaa seminaaria valmisteltiin v. 2010 Shanghaihin. Kyseisestä komissiosta on tullut mukava ja rento ystävien joukko. Muut jäsenet ovat olleet Australiasta, Singaporesta, Englannista, USA:sta sekä Kanadasta. Viimeisin seminaari pidettiin Ateenassa heinäkuussa 2012 ja sieltä matkasimme komissiona yhdessä Thessalonikiin ISMen maailmankonferenssiin. Kyseisen seminaarin aikana ilmoitin komissiossa jättäväni tehtäväni, koska minulta puuttuu ns. ”institutio-

nal support”. Jään kaipaamaan tuota mukavaa työyhteystä! – Toinen, huomattavasti villimpi rönsy on ollut Lappi, Kittilä ja Levi. Sattumoisin eksyin sinne jouluna 2009 tekemään joulunajan kanttorin töitä. Puuha oli niin hauskaa, että ollessani vuoroteltuvapaalla 2009–2010 olin Levillä neljästi ja pidin siellä pieniä konsertteja sekä avustin messuissa ym. tilanteissa muusikkona. – Niin, satunnaisesti olin alkanut harrastaa myös karaokea – mikä on osoittautunut huomattavasti vaativammaksi (kun siis haluaa laulaa ”oikein”). Voisin nimittää tämän toisen rönsyn musisoimisen uudelleen löytymiseksi.

Kolmas säie tuntuu kasvaneen tuosta rönsystä. Oivalsin, että musiikki on kuitenkin omaa ydintäni: siitä ”kaikki” on saanut alkunsa. Se on sisimmässäni vaikuttava elimellinen alkuvoima, jonka laiminlyönti tekee minulle pahaa. Viimeiset vuodet Lahden ammattikorkeakoulussa ovat tarkoittaneet työn tekemistä vain ja ainoastaan rahasta. En ole itse enää voinut uskoa työn merkityksellisyyteen ympäristössä, jota leimaa jatkuva tempoilu ja vimmainen säästäminen ja näennäinen ”tehoileminen”. Opetus, oppimisen tukeminen, etsiminen ja löytäminen opiskelijoiden kanssa ovat joutuneet marginaaliin. Sellaista työskentelyä voisi kutsua ”huoraamiseksi” (huh huh) – ja se on tehnyt sielulleni hallaa. – Miten siis voisın päästä takaisin musiikkiin, sitä tekemään, oppimaan? Hmm....

Näitä pohdiskeltuani päädyin, monien sattumienkin kautta, aloittamaan opinnot SibAssa kirkkomusiikin koulutusohjelmassa. Tavoitteena on valmistua musiikin maisteriksi syksyllä 2013; opintovauhtini on tiivis koska en voi enää jäädä viipyilemään opiskelumaailmaan vuosikausiksi (en ole enää nuori...). Olen ymmärtänyt, että kirkkomuusikoilla on töitä. – Uran (mikä se on?) kannalta tämä on selkeä romahdus, tulen korkealta alas kolahtaen. Mutta mitä on menestys? Entä merkityksellisyys? – Oman sisimpänsä hylkääminen ei voi olla tarkoituksenmukaista, vaikka ympärillä muut ajattelisivat mitä hyvänsä.

Taiteellisesta tutkimuksesta, saati taiteellisesta post doc -tutkimuksesta minulla on hyvin vähän – jos lainkaan – sanottavaa. Väitöstyötä tehdessäni minulla oli mahdollisuus revitellä tarinallisuuden raameissa. Väitöskirjassani on monia synteettisiä tarinoita, narratiivisen analyysin kautta tuotettuja, jopa yksi satukin. Tuolloin jouduin kuitenkin tekemään rinnalle myös ”oikean” sisällönanalyysin osoittaakseni, että osaan tehdä kunnon (!) tutkimusta. Itse olen sitä mieltä, että tarina – kuten musiikki-, tanssi- tai kuvateos – välittää huomattavasti syvemmin tietoa todellisuudesta kuin perinteinen formaatti. Ongelmana on se, että taiteellinen väline ei välttämättä avaudu tarkastelijalle (varsinkaan umpitieteelliselle...) samalla tapaa kuin normitutkimuksen kirjallinen ilmaisu. Siksi sitä pelätään.

9. *Tomi Humalisto (TeaK)*

Palaamatta taaksepäin, otan vauhtia siitä mitä olen jo tehnyt.

Tuore väitöstutkimukseni on perehdyttänyt minua taiteellisen tutkimuksen tekemiseen ennen kaikkea henkilökohtaisella tasolla. Huomaan nyt aloittaneeni tuon pitkän ajanjakson, jona tein tutkimustani jo niinkin varhain kuin 2001, mikä on antanut minulle näköalapaikan muutoksiin taiteellisen tutkimuksen asemassa Teatterikorkeakoulussa. Juuri väitelleenä, vielä tutkintotodistusta odottaessa, myönnän, että juurikin tällä hetkellä ihmettelen eräänlaisella puuttomalla raja-alueella matkantekoni suuntaa. Takaisin ei ole palaamista, mutta edessä ei toisaalta näytä kovin selkeältä sielläkään.

Minua askarruttaa se, miten minä voin jatkaa taiteellisen tutkimuksen tekemistä?

Voin helposti palata tekemään valosuunnittelijan työtä ilman tutkimuksellisia intressejä. Voin kertoa, että välittömästi väitöksen jälkeen heittäydyn lapsenomaisella riemulla perinteisen näytelmän valosuunnitteluun. Olin sekaisin siitä vapaudesta, että minun ei tarvinnut kirjoittaa työpäiväkirjaa, dokumentoida hysteerisesti kaikkea ja miettiä ratkaisujeni tutkimuksellista mielekkyyttä. Halusin halata käyttöpäällikköä aikataulujen tekemisestä ja halusin suudella ohjaajaa siitä että sain keskittyä erityisosaajan rooliin valopöytäni takana. Olin selvästi kaivannut vahvistusta omalle ammatilliselle identiteetilleni, jota olin tutkimustyössä joutunut haastamaan ja muokkaamaan.

Nyt kun olen vapauden hullaantumisestani toipunut, olen alkanut kaivata jälleen tutkimuksellista syventymistä. En ehkä halua painua vastaaviin syvyyksiin kuin minne väitöstutkimuksessani vajosin. Mietin, miten voisin kevyemmin poimia kiinnostavia ja tärkeitä asioita tarkastelun alle ja tuottaa niistä ymmärrystä ja tietoa uppoamatta kymmenen vuoden suohon.

Haluan kuitenkin yrittää, post doc -broilerina voin olla kaiketi hieman naiivi. Apuna käytän mottoa, joka on puheenvuoroni otsikko

Palaamatta taaksepäin, otan vauhtia siitä mitä olen jo tehnyt, seuraavilla tavoilla:

Jämät = siemenperunat. Tiedän että kirjoitusprosessistani jäi jäljelle kymmeniä tiedostoja, jossa olen pohtinut jotain havaintoa, joka ei ole sopinut asettamien rajoituksieni sisälle. Nämä tiedostot voisivat jalostua uusiksi näkökulmiksi tai ne voisivat olla itsessään artikkeleiden tai konferenssipapereiden siemeniä.

Minulle on ollut oikea ratkaisu kirjoittaa väitöstutkimukseni suomeksi. Kannatan myös suomenkielisyyden säilyttämistä. On kuitenkin tosiasia, että oma tutkimus

ei voi mitenkään tavoittaa valosuunnittelun alan asiantuntijoita kansainvälisellä tasolla ilman kääntämistä englanninkielisiksi julkaisuiksi. Tavoitteenani on siksi kirjoittaa väitöstutkimukseni kolmesta osasta kustakin englanninkielinen artikkeli.

- > Miten käytännössä organisoida kirjoittaminen ja miten hoitaa julkaisuprosessit, myös opetella sitä lisää?

Käytännön haasteina minulle tässä missiossa ovat aiheenrajaus ja tuoreuttaminen. Missä määrin aiempi kirjoitus rajautuu artikkelimuotoon? Nojaanko sisällössä täysin väitöstutkimukseeni vain tuonko mukaan esimerkiksi tuoreempia esimerkkejä ja viittauksia. Minua mietityttää myös kirjoitustyö itselle vieraalla kielellä, joka tuo mukanaan väistämättä kulttuurisidonnaisia ilmaisurakenteita ja tutkimuksellista sanastoa. Kenelle tarjota artikkeleitani ja missä vaiheessa? Pitäisikö minun kirjoittaa ulkomailla kielen vuoksi?

Työskentelen edelleen samojen inspiroivien ihmisten kanssa, joiden seurassa ja joiden kanssa olen väitöstutkimukseni tehnyt. Olen myös tutustunut uusiin ihmisiin, joiden kautta olisin hyvin voinut kuvitella tekeväni taiteellista tutkimusta. Istuessani työpalaverissa heidän kanssaan, löydän itseni innostumasta jostain keskustelun aiheena olevaan teokseen liittyvästä näkökulmasta. Kuulen itseni sanovan: minua kiinnostaisi penkoa tätä kysymystä, minua kiinnostaisi kirjoittaa tästä. Voisinko siis aloittaa uusia tutkimusprojekteja, samalla kun teen taiteellista työtä heidän kanssaan? Mietin myöskin miten voisimme taiteellisesti ja tutkimuksellisesti heterogeenisenä työryhmänä osallistua alamme tiedonmuodostukseen, ilman että kaikkien pitää ensin väitellä? Voiko lopputulema olla esitys, vai voinko ainoastaan minä toimia ymmärryksemme äänitorvena tutkimusmaailmaan päin? Mitä olen minä tutkijana ja mitä on työryhmä kollektiivisen tiedon tuottajana? Miten yhdistää taiteen ja tutkimuksen maailmat pakottamatta kanssataiteilijoita tutkimuksen raportoinnin formaatteihin.

Minulle on suuri arvoitus miten organisoin ja ylipäätään hahmotan freelance valosuunnittelijan ja vapaan tutkijan työntekoa jo nykyisellään sekavassa vuosikalenterissa. Miten poukkoilen suunnittelupalavereista harjoituksiin ja tuntiopetustöiltä yhdistyksen hallitusten kokouksiin tai osallistumaan tämän päivän kaltaisiin tilaisuuksiin. Pitääkö minun tehdä päiväkohtainen aikataulu seuraavaksi vuodeksi, jotta kalenteriin jäisi aikaa ajattelun ruokkimiselle, lukemiselle ja kirjoittamiselle? Miten pysyn terässä ja ajan hermoilla? Voiko tutkimuksesta tulla harrastus samoin kun taiteen tekemisestä voi tulla harrastus, elannon hankkimisen tapahtuessa päätoimisesti toisaalla. Onko se realistisesti ajatellen edes huono asia? Mitä voisi päätoiminen taiteellinen tutkimus olla siihen verrattuna? Onko realistista odottaa tenure track –kehitystä omalla kohdalla?

Edelliset kysymykset liittyvät varmasti osaltaan niihin odotuksiin ja haasteisiin, joita taideyliopiston post doc -strategia tai tutkimusinstituuttihanke joutuu koh-tamaan.

10. *Jyrki Siukonen (Kuva)*

Tieni tutkijaksi

Aloitin kuvataiteen tohtorin opinnot ensimmäisessä kuuden opiskelijan ryhmässä syksyllä 1997 ja työni julkinen tarkastustilaisuus oli kolme ja puoli vuotta myöhemmin keväällä 2001. Valmistuin siis sellaisessa tavoiteajassa, johon tuloksia laskevat tahot meillä ja muualla ovat tyytyväisiä. Syitä vauhtiini oli useita. Ensinnäkin saatoin keskittyä työhöni täysipäiväisesti; Suomen Akatemian ja Taiteen keskustoimikunnan suunnattu haku taiteelliseen tutkimukseen osui juuri tähän saumaan. Rahoitusta tuli minun osalleni sekä ulkomaiseen kirjastotyöhön että taiteellisiin produktioihin. Toisekseen minulla oli pitkälle valmisteltu ja realistinen työsuunnitelma, sekä kokemusta kirjoittamisesta. Olin ehtinyt seurata puolisoni akateemista uraa jo viisitoista vuotta, joten tiesin perusasiat; aloitin hankkimalla kirjastokortin British Libraryn lukusaleihin. Kolmanneksi taiteellisen tutkimuksen käytännöt Kuvassa olivat aivan alkuvaiheessa, eikä mitään tarkkaa mallia kuvataiteen tohtorin tutkintoa varten ollut olemassa. Saatoin hyödyntää tilannetta ja tehdä työni hyvin pitkälle niin kuin itse halusin.

Työni sisälsi englanniksi kirjoitetun, akateemista käytäntöä noudattavan väitöskirjan (*Uplifted Spirits, Earthbound Machines*, 2001) sekä taiteellisen osion, johon kuului kolme näyttelyä. Kirjallisen työn ja taiteellisen työn välillä oli vain epäsuora, runollinen yhteys. Toisin sanoen teksti ei käsitellyt omia taideteoksiani eivätkä ne kuvittaneet tekstiäni. Tämä kahtiajako herätti jonkin verran kritiikkiä niissä piireissä, joissa toivottiin tiiviimpää yhteensulautumaa. Toisaalta väitöstäni oli edeltänyt TaiKin julkinen skandaali Riitta Nelimarkan työstä, joten Kuva saattoi tutkimusasiassa osoittaa jotain akateemista jämyyttä. Yliopistoissa asennehan oli yleisesti sellainen, että mikäli taiteellinen tutkimus hyväksytään, se rapauttaa Suomen tieteen tason. Ajatus ei ole kaukana koko touhun rinnastamisesta selkäytimen mädättävään masturbointiin.

Vietin väitöstä seuranneen kesän 2001 aloittamalla aineiston keruun seuraavaan parin vuoden mittaisen kirjaprojektiin (*Muissa maailmoissa*, 2003). Tutkijuuteni, johon olin tohtorityössäni kouluttautunut, oli selkeästi jäänyt päälle. Olin kuitenkin kiinnostunut myös oppiarvoni käyttökelpoisuudesta, siis siitä, mikä sen asema tiedemaailmassa olisi. Otetaanko minut tutkijana vakavasti? Nähdäkseni ainoa keino mitata asiaa oli hakea tutkimusrahoitusta johonkin muuhun kuin taiteelliseen

tutkimukseen. Olin jo väitöskirjassani (ja muissa julkaisuissani) työskennellyt historiallisen aineiston kanssa, joten se suunta tuntui luontevalta. Hain ja sain 2002 Suomen Akatemian tutkijatohtorin paikan 1700-luvun oppi- ja aatehistoriaan liittyvällä aiheella. Työskentelypaikkani ei kuitenkaan ollut oma yliopistoni eli Kuva, vaan Helsingin yliopisto. Syitä oli kaksi. Kuvataideakatemiassa ei tässä vaiheessa pohdittu vielä lainkaan sitä, mitä valmistuvat tohtorit myöhemmin tekisivät. Toisekseen tutkimukseni oli tosiaan etäällä kuvataiteesta (Mies palavassa hatussa, 2006). Katsoin kuitenkin todistaneeni jotakin olennaista siitä, että taiteellisen tohtorityön tehnyt ihminen voi toimia tutkijana siinä missä muutkin.

Aloittaessani vuoden 2013 alussa Kuvataideakatemiassa yliopistontutkijana (3 vuoden määräaikaisuus) väitöksestäni on kulunut kaksitoista vuotta. Sinä aikana Suomen Akademia ehti muuttaa tutkijatohtoria korkeamman akatemiatutkijan viran hakusääntöjä niin, että väitys saa olla enintään yhdeksän vuotta vanha. Aikaraja sulki minut ulkopuolelle, sillä toimin välissä viisi vuotta Kuvan professorina – tein ilmeisesti asioita väärässä järjestyksessä. Minulle on väitöksen jälkeen kertynyt myös kolmekymmentäkahdeksan näyttelyä, ja nykyisillä mittareilla niillä ei ole mitään painoarvoa tutkimusrahoituksen haussa. Olisiko ollut järkevämpää luopua taiteesta ja tuottaa sen sijaan vain artikkeleita taiteesta? Oliko ylipäättään lapsellista kuvitella, että voisin olla taiteilija ja tutkija?

11. *Marjatta Oja (Kuva)*

Olen Marjatta Oja ja väitellyt tässä samassa paikassa noin vuosi sitten. Nyt kun Jyrki Siukonen pyysi minua puhumaan näistä post doc -asioista niin tuntui siltä, että ei ole paljoa vielä kokemusta. Ymmärrän kyllä edellisestä esityksestä, että täytyy ruveta hakemaan tutkimusapurahaa, ainakin harjoittelemaan jo.

Minulla ei ole paljoa käsitystä siitä mitä se voisi olla, paitsi unelmia siitä mitä haluaisin sen olevan. Kaikki puhujat ovat lähteneet omasta jatkotutkimnon tekemisajasta, johon nyt palaan minäkin, mutta hyvin lyhyesti ja sitten kerron niistä unelmista tai niistä asioista jotka voisivat post doc -tutkimukseen kuulua.

Suurin ongelmani silloin kun tein jatkotutkintoa oli se, että koin hierarkiaa tieteen ja taiteen välillä. Halusin erottaa muut tieteet ja kuvataiteen ympärillä olevat alueet mahdollisesta kuvataiteen omasta tutkimuksesta. Se oli minulle erittäin tärkeää ja sen takia ensimmäisessä luvussa jatkotutkintojulkaisussani käsitellään oman kentän löytämistä. Näytän teille nopeasti nyt ensimmäisen luvun. Ei tarvitse pelästyä, koska en käy sitä mitenkään läpi, vaan kerron sen koostumuksesta.

Ensimmäinen sivu on tällainen ja ensimmäisen luvun kaikki sivut ovat koostumukseltaan samanlaisia, eli vasemmalla puolella on sen mikä koen olevan omaa tekstiä, omaa ajatusta tekstin muodossa ja silloin aina oikealla puolella on kuva teoksestani. Kun alan puhua toiseen alueeseen, kuvataiteeseen liittyvään asiaan tai jopa toiseen taiteilijaan liittyvästä asiasta, niin se on täällä oikealla puolella sivua. Ja kuva on silloin toisella puolella, kuten tässä esimerkiksi Sigmar Polken maalaus tai teos vasemmalla puolella sivua ja hänestä puhutaan oikealla puolella. Ylempänä aikaisemmin ollut siis omaa ajatusta ja tekstiä ja sitten omasta teoksesta kuva. Näytän seuraavan sivun jotta tämä vähän selkenisi... Ajatus ikään kuin jatkuu koko ajan tekstissä. Jakamisella olen halunnut vain erottaa sen milloin olen päässyt omalle alueelleni.

Nyt haluaisin esittää unelmiani tai idoleita, jotka ovat tutkivia taiteilijoita ja joiden koko työskentely on tutkivaa. Heidän aikanaan ei ollut mitään jatkotutkintoa eli heillä ei ollut mahdollisuutta tehdä sitä, mutta he ovat aina tehneet tutkivaa taidetta. Minusta heidän tällaiset myöhäisemmän elämän vaiheet, tai minkä ajan vaiheet vain, voisivat olla post doc -vaihteita. Esittelen kaksi taiteilijaa, joista ensimmäinen on Lygia Clark. Tässä on hänen tekstinsä ja sitten samalla sivulla on kuva hänen teoksestaan.

(http://www.lygiaclark.org.br/arquivo_detINC.asp?idarquivo=15) Esimerkiksi tässä on toinen teksti ja kuva teoksesta. Ja vielä tässä kolmas teksti, jossa ei ole kuvaa enää teoksesta.

Ja sitten toinen taiteilijaesimerkki, Mary Kelly. Tämä on pari vuotta sitten tehdystä näyttelystä Moderna Museetissa.

(aloitus 7:56 http://www.youtube.com/watch?v=F413Jmy_ZPk&feature=player_embedded#!).

Ääntä ei saada kuulumaan, mikä on sääli koska hänellä on hieno ääni. Mutta hän kertoo tässä teoksestaan (Multi-Story House, 2007), joka on talo, joka oli Kasselin Documentassakin. Hän on koonnut tähän useamman ihmisen käsityksen siitä mitä on feminismi ja tutkinut näin samalla feminismin luonnetta.

Dokumentit tällaisista hienoista taiteilijoista, jotka ovat tutkivia taiteilijoita, olisi hieno saada yhteiseen foorumiin tai vähän laajemmin esille, kuin jäädä vain youtubeista löydetyksi materiaaliksi. Nyt kun minuakin kiinnostaisi tällainen taiteilija ja voin tietysti käyttää aina opetuksessa löytämäni materiaalia, mutta olisi mukava saada se muillekin esille. Ja minusta tämä olisi arvokasta tietoa jatkotutkimnon tai sitten post docin tekijöille. Minusta tämä on sen verran korkeatasoista toimintaa.

Tässä on vielä yksi toinen teos josta voin kertoa lyhyesti. Toisen teoksen nimi on Balladi Kastriot Rexhepistä (2001).

(<http://www.youtube.com/watch?v=ZQpQ4gSbwN4&feature=relmfu>).

Kysymys on teoksesta, josta hän tässä kertookin: Serbiasta löytyi lapsi, jonka vanhemmat olivat luulleet häntä kuolleen ja jättäneet jälkeensä. Pieni lapsi ei osannut vielä puhua ja eri valloittajat antoivat hänelle erilaisia nimiä. Mary Kelly oli vaikuttanut tästä lapsesta ja sen kohtalosta erilaisten valtioiden ja kulttuurien käsittelyssä. Ja siitä mitä lapsi rupeesi sitten puhumaan. Kelly on printannut puhetekstejä tuollaiselle pesukoneensa puuvilla filterille, joka kerää nöyhtää koneesta. Teos näkyy kohta. Mary Kelly palasi tavallaan vanhaan teokseensa, postpartum-dokumenttiin, jossa hän tutki oman lapsensa ensimmäisiä sanoja. Eli siis tätäkin voisi kutsua post doc-toiminnaksi, jossa jatketaan ja laajennetaan entisiä aiheita.

Jyrki Siukonen: Tämä sinun näkemyksesi siitä mitä post doc -toiminta voisi olla, on siis se, että se voisi olla ihan taiteilijan toimintaa taiteilijana?

M. Oja: Se mitä haluan tuoda tässä esille ovat kaksi eri asiaa:

Kuinka voisi olla tutkiva taiteilija ja sitten haluaisin ehdottaa forumia, josta Kirsi Monnikin mainitsi, jossa olisi kulttuurikeskustelua eli nämä tutkivat taideteokset tuotaisiin myös esille johonkin. Sillä kun on kuvataiteilija niin toiminta on ennen kaikkea myös näyttelytoimintaa, eri puolilla maailmaa. Täällä on esimerkiksi Sami

van Ingen, joka on juuri kertonut kuinka hän on saanut työnsä esille ympäri Amerikkaa. Miksei siitä voisi olla tällaisessa post doc -foorumissa tietoa. Tai täällä on vaikka keitä, esimerkiksi vielä Kantosen pariskunnalla on aina vaikka mitä aktiivteettia ympäri maailmaa. Mistä me saadaan tietoa näistä? Post doc -toiminta voisi olla omaa tutkivaa toimintaa, ja lisäksi voisi olla paikka missä tuoda asioita esille ja jakaa keskusteltavaksi. Tämähän on puuttunut koko ajan myös jatkotutkinto-osastolla silloin kun olin siellä. Jo silloin mietimme kollegani Shoji Katon kanssa että oltaisiin haluttu aloittaa jotain tällaista.

PIENRYHMIEN YHTEENVEDOT

12. *Rahoitus ja organisaatiomallit*

RYHMÄ 1, VETÄJÄNÄ JYRKI SIUKONEN:

Rahoitus- ja organisaatiomallit, ryhmä 1 lähti liikkeelle Esa Kirkkopellon aamulla esiin ottamasta ajatusleikistä: onko tutkimus itseorganisoituvaa vai vaatii se instituutin? Todettiin, että tämä itseorganisoitumismalli, niin kaunis kuin se puutarhavertauksineen onkin, ei rahoituksen kannalta poikkea lainkaan nykytilanteesta eli jokainen etsii omat rahasuonensa, korkeintaan muutamit saattavat keksiä, että haetaan yhdessä. Se malli ilman instituutiota ei rahoituksen kannalta tuota mitään ihmeempää ratkaisua tai näkökulmaa. Tästä syystä keskityttiin ajatukseen instituutista ja sen imagoon osana tulevan Taideyliopiston imagoa.

Alussa pitäisi löytyä yksimielisyys siitä, että kolmen kilpailevan äänen sijaan halutaan Taideyliopiston yhteinen imago rahoittajien tietoisuuteen ja aloitettua tämä toiminta. Kysymys on myös siitä, mitä yliopisto itse päättää omassa rahoituksessaan sijoittaa tutkimukseen, miten tärkeäksi se näkee tutkimuksen? Jos se puuttuu yliopiston omista päätöksistä niin silloin on melko on turhaa lähteä tukea muualtakaan huutelemaan.

Koettiin, että nyt olisi pian edessä se hetki, milloin pitäisi esittäytyä rahoittajille yhdellä äänellä Taideyliopiston nimissä. Esittää Taideyliopiston visio ja kertoa, mitä se tarkoittaa tutkimusrahoituksen kannalta, ts. kutsua koolle keskeiset rahoittajat alkaen Suomen Akatemiasta ja Kulttuurirahastosta ja tehdä itsensä tiettäväksi, ilmaista selkeästi ja nasevasti, mitä ollaan tekemässä ja tutkimassa. Jo tässä vaiheessa olisi pyrittävä tekemään pidemmän linjan hakemuksia — ennen kuin uuden ja kiinnostavan Taideyliopiston syntyminen ja sen herättämä positiivinen uteliaisuus menee ohi.

Emme ehtineet keskustella siitä aiemmin tänään esiin nousseesta kysymyksestä, minkälaista viestiä annetaan Taiteen keskustoimikunnalle tai sen seuraajalle? Mitä tulevaisuudessa suhtaudutaan taiteilija-apurahojen kohdalla tutkimukselliseen

toimintaan? Tuskin sille omaa hakemusmomenttia syntyy, mutta rangaistaanko siitä vai ei?

Yliopiston sisäisen rahoittamisen kannalta Taideyliopiston Kehittämiskeskus, joka lieene olemassa Sibelius-Akatemiassa, saisi laajeta koskemaan koko Taideyliopiston toimintaa. Nousi myös esiin, että on olemassa eräänlainen instituutin alkusolu, nimittäin TeaKissa vierailevat tutkijat. Se on vapaamuotoisesti järjestäynyt yksikkö, mutta olennaista on se, että erilaisilla rahoituksilla ja ilman rahoitusta olevat ihmiset tunnustetaan yliopistoyhteisön jäseniksi. Saadaan näin yliopiston status mukaan tähän affiliaatioon, mikä helpottaa myös rahoituksen hakemista siinä vaiheessa.

Kuinka pitkälti haaveiltu tutkimusinstituutti on virtuaalinen, kuinka pitkälti se on fyysinen? Keskusteltiin paikasta, mikä on tilan merkitys? Laboratorio paikkana vai mielentilana? Tarvitaanko paikka, missä ihmiset todella kohtaisivat fyysisesti ja sitä kautta syntyisi uusia hankkeita — tämä olisi tietysti yksi rahareikä muiden joukossa.

13. *Tutkimustulokset, niiden levitys ja julkaiseminen*

RYHMÄ 2, VETÄJÄNÄ JA KIRJURINA ANNETTE ARLANDER. KESKUSTELUUN OSALLISTUIVAT MINNA HEIKINAHO, TOMI HUMALISTO, LEA KANTONEN, MARKUS KUIKKA JA MERJA PUUSTINEN.

ANNETTE ARLANDER: SAATTEEKSI

Olin halukas tämän ryhmäkeskustelun vetäjäksi, sillä olen ollut kiinnostunut julkaisutoiminnan kehittamisestä sekä Teakin kontekstissa että Taideyliopiston julkaisutoiminnan tukipalveluiden alustavassa suunnittelussa, koska toimin kansainvälisen taiteellisen tutkimuksen verkko-kausijulkaisun JAR (Journal for Artistic Research) toimituskunnassa ja vastaavan tyyppisen suomalaisen RUUKKU -julkaisun perustamisessa. Ajattelin yhtäältä esitteleväni nämä monialaiset nimenomaan taiteelliselle tutkimukselle suunnatut julkaisukanavat ja lisäksi kerääväni tietoa paikalle kokoontuneilta asiantuntijoilta muista eri alojen kausijulkaisuksista, jotka soveltuisivat taiteellisen tutkimuksen tulosten julkaisemiseen ja levittämiseen. Ennen kuin pääsimme alkua pidemmälle, kävi kuitenkin ilmi, että on syytä keskustella siitä, mitä me ymmärrämme taiteellisen tutkimuksen tutkimustuloksilla. Myös taiteelliset työt voidaan ymmärtää julkaistaviksi tuloksiksi, ja niiden julkaisukanavina toimivat mitä moninaisimmat kulttuurilaitokset. Julkaisutoiminnan perusteiden lisäksi keskustelu polveili monenlaisissa julkaisutoimintaa sivuavissa kysymyksissä, kuten vaikkapa siinä, miten taiteellisen tutkimuksen tuloksia voisi paremmin hyödyntää perusopetuksessa tai siinä, miten tekeillä olevasta taiteellisesta tutkimuksesta voisi tehokkaammin tiedottaa kansainvälisesti tai siinä, minkälaisia kasvokkain tapahtuvia kokemusten jakamisen foorumeita voisi luoda. Seuraavassa esitetyt muistiinpanot keskustelusta kollokviossa 13.10. on tiivistetty ja ryhmitelty summittaisesti aihepiireittäin. Lopuksi esitetään joitakin ehdotuksia toimenpiteiksi, joista on keskusteltu vielä lyhyessä tapaamisessa 30.11.

A. MITKÄ OVAT TAITEELLISEN TUTKIMUKSEN TULOKSIA?

Voidaan esittää vähintään kolme eri tulkintaa taiteellisesta tutkimuksesta, jotka puolestaan vaikuttavat siihen, mitä ymmärretään tutkimustuloksiksi:

Pohjoismaissa pääpaino on taiteellisessa työskentelyssä ja avainasemassa ovat siten taiteelliset produktiot. Britanniassa korostetaan tutkimusta, vaikkakin käytäntöön perustuen, ja painotus on siten kirjallisissa tuotoksissa, artikkeleissa ja kirjoissa. Keski-Euroopassa taiteellinen tutkimus yhdistyy kriittiseen taiteeseen, joten tulokset voivat olla vaikkapa yhteiskunnallisia interventioita tai taidekriittisiä puheenvuoroja.

Näiden isäksi mainittiin eri alojen tiettyihin kysymyksiin keskittyvä (ns. issue based tutkimus) jonka puitteissa taiteilijat toimivat yhteistyössä muiden alojen kanssa ja monialaisissa yhteisöissä, joissa yhdistävänä tekijänä ei ole taide tai taiteellinen tutkimus vaan jokin kysymys. Näissä tapauksissa tutkimustulokset julkaitaan ja levitetään sillä toiminta-alalla, jolla ne on tehty, ja sen alan seminaareissa, aktioissa ja konferensseissa.

Omana erityislajinaan mainittiin erilaiset laboratoriot, joissa haetaan uutta taiteellista tietoa, ja joista tuotetaan julkaisuja. Esitettiin myös näkemys, että post-doc toiminnan tulisi tuottaa kokeellisempaa taidetta ja ottaa huomioon taiteellinen kokeellisuus.

Taiteellisen tutkimuksen tutkimustulokset ovat siis moninaisia:

- *Taiteelliset produktiot*
- *Akateemiset ja muut tekstit*
- *Yhteiskunnallinen toiminta ja keskustelun synnyttäminen*

Mitä foorumeja nämä kolme ryhmää tarvitsisivat?

Usein tulokset ovat samaan aikaan näitä kaikkia kolmea.

Osassa taiteellista tutkimusta tulosten julkaiseminen tai levitys sisältyy toimintaan (konsertit, työpajat, näyttelyt, esitykset) mutta se voi olla hyvin rajatusti kohdennettua, esim. tietyn kysymyksenasettelun asiantuntijoille.

Keskusteltiin siitä, kenelle taiteellisena tutkimuksena tehdyt työt on tehty, mikä on se vertaisryhmä, jolle tehdään ja tuotetaan tietoa kussakin tapauksessa.

Pohdittiin myös miten tuloksista kerrotaan ”muille?” Mitä muita keinoja kuin tekstit on käytettävissä ja myös millaiset tekstit ovat kulloinkin kohdallisia?

Minkälaisia julkaisuja voisi olla, joissa kerrotaan taiteellisesta tutkimuksesta? Tai julkaisuja, joissa demonstroidaan, havainnollistetaan taiteellista tutkimusta?

B. MITEN TULOKSIA HYÖDYNNETÄÄN PERUSOPETUKSESSA?

Miten post doc toiminnan tuloksia voisi hyödyntää perusopetuksen puolella, miten niitä "levitetään"? Miten tulokset saadaan "jakeluun" oman talon sisällä?

Todettiin, että joillakin laitoksilla tiedon- ja kokemuksen siirto toimii, (esim. jatko-opiskelijat ja maisteriohjelmat ovat mukana samoissa seminaareissa) joillakin yhteyttä ei juurikaan ole.

Tarvitaan kanava tai mekanismi, josta tai jonka kautta, tieto ja kokemus on löydettävissä ja käytettävissä.

C. TIEDOTUSTA TUTKIMUKSESTA

Kansainvälinen tietokanta, jossa jatko-opiskelijoiden (ja post-doc-tutkijoiden) työt olisivat jaettavissa, taideyliopiston sisällä, oli yksi ehdotus.

Valmistumassa olevat tutkimustyöt olisivat esillä, samoin jo valmistuneet tutkimukset.

Tietoa tutkimuksista (mitä tutkimusta tehdään ja myös tutkimusten tuloksista) ja levitystä "renkaina": akatemian sisällä, taideyliopiston sisällä, kansallisesti ja kansainvälisesti

Julkaisuina ajatellen olennaisia ovat:

- *projektien omat julkaisut*
- *alakohtaiset julkaisut*
- *yhteiset monialaiset julkaisut*

Perustiedonvälitys, mitä tutkimusta missäkin on valmistunut. Ajankohtainen tieto siitä, mitä taiteellisessa tutkimuksessa on tapahtunut.

D. KOKEMUSTEN VAIHTOA ALOITTAIN

Yksi tiedon jakamisen ja kokemusten vaihtamisen tapa voisi olla foorumi aiheen mukaan, jossa pot doc tutkijat tapaisivat fyysisesti vaikka kerran kuussa ja joku tutkija esittelisi omaa työtään. Ehkä sitä kautta voisi synnyttää oman alan tutkimusryhmiä.

Korostettiin, että teemoittainen kytkeytyminen on tärkeää. Siksi tarvitaan säännöllisesti kokoontuvia piirejä eri aloilta tai aihepiireittäin.

E. OLEMASSA OLEVIA JULKAISUKANAVIA

Taiteellisen post doc -toiminnan julkaisukanavat ovat moninaiset.

- *Taiteellisen tutkimuksen erityisjulkaisuja, kuten JAR ja RUUKKU.*
- *Eri alojen vertaisarvioituja (VA) tutkimusjulkaisuja, joihin otetaan taiteellista tutkimusta.*
- *Eri alojen muita julkaisuja, joihin pyydetään taiteilijan tietoa.*
- *Konferenssien "proceedings"-julkaisut.*

Suomalaisista julkaisuista mainittiin mm. Kulttuurintutkimus, Kalevalaseuran vuosikirjat, Synteesi (estetiikan seura), Tiede ja Edistys, Mustekala verkkojulkaisu,

Teatterintutkimuksen seuran julkaisut (VA=vertaisarviointi), Musiikki (Musiikkitieteellisen seuran julkaisu) (VA), Trio (DocMus/SibA julkaisee) (VA), Kuvataiteakatemian julkaisusarja.

Kansainvälisitä julkaisuista mainittiin lisäksi Art & Research, Total Art Journal, Art & The Public Sphere, Art Monitor, Sensate – A Journal for Experiments in Critical Media Practice.

Julkaisujen yhteydessä keskusteltiin myös siitä, miten yliopistojen pisteytys enenevässä määrin tehdään julkaisujen mukaan, ja miten taideyliopisto voisi siihen vaikuttaa? Tuleeko julkaisujen hierarkia siirtymään esim. näyttelytilojen tai esitystilojen hierarkiaksi. Todettiin myös paradoksi, että työnantajalla on oikeus listata edukseen työntekijän oma taiteellinen toiminta, vaikkei talo tarjoa sen tekemiseen mahdollisuutta.

LOPUKSI

Keskustelussa todettiin, että tarvitaan post doc laboratoriotoimintaa, josta julkaistaan raportteja, ja yhteisiä tutkimusjulkaisuja. Ajateltiin, että tämä voisi tapahtua nimenomaan Taideyliopisto-kontekstissa. Julkaisujen lisäksi tarvitaan myös toiminnan muotoja, joissa tuotettua tietoa puretaan, kuten työpajoja ja tapaamisia.

MUISTIIN KIRJAAJAN YHTEENVETO:

Taiteellisen tutkimuksen tulokset ovat moninaisia:

- *Taiteelliset produktiot*
- *Akateemiset ja muut tekstit*
- *Yhteiskunnallinen toiminta ja keskustelun synnyttäminen*

Tarvitaan monimuotoisia julkaisukanavia ja erilaisia kokemuksen jakamisen muotoja:

- *Projektien omat julkaisut*
- *Alakohtaiset julkaisut*
- *Yhteiset monialaiset julkaisut*
- *Tapaamiset, työpajat ja tapahtumat*

Tarvitaan tiedonvälitystä siitä, mitä taiteellista tutkimusta on tekeillä ja mitä on tehty:

- *Akatemioiden sisällä,*
- *taideyliopiston sisällä,*
- *kansallisesti*
- *kansainvälisesti*

Toiveet:

Kaivataan lisää yhteistyötä ja tiedon levitystä post doc tutkimuksen, jatkokoulutuksen ja peruskoulutuksen välillä.

Kaivataan lisää tapaamisia ja tutkimusesittelyjä aloittain mm. tutkimusryhmien käynnistämiseksi.

Kaivataan post doc laboratoriotointa Taideyliopiston kontekstissa, josta voidaan laatia raportteja ja yhteisiä julkaisuja.

14. *Residenssitoiminta ja kansainväliset tapahtumat.*

VETÄJÄ JA KIRJURI: TUIRE KUUSI, KESKUSTELUUN OSALLISTUIVAT SAMI VAN INGEN, HELKA-MARIA KINNUNEN, LEENA ROUHIAINEN, ANU VEHVILÄINEN.

TAUSTAA

Ryhmä aloitti kartoittamalla, millaista kansainvälistä toimintaa / residenssitoimintaa on nykyisissä taideyliopistoissa olemassa. Mainittiin TeaKin kansainvälinen CARPA-kollokvio, jonka fokuksessa on taiteellinen tutkimus, mutta jossa on tarjontaa myös jatko-opiskelijoille. Kollokvio on kansainvälinen, ja siinä käytetään keynote-puhujia jne. Kollokviota pyörittää TeaKin henkilökunta. TeaKissa on myös vierailevan tutkijan paikkoja, joihin liittyy säätiöstä saatava ulkopuolinen rahoitus. SibAsta mainittiin jazzin aineryhmässä olleet residenssitaiteilijat sekä SibAn järjestämät kansainväliset tieteelliset kongressit sekä yliopistojen yhdessä toteuttama taiteellisen tutkimuksen kansainvälinen kesäkoulu. Lisäksi esiin nostettiin TeaKin ja KuvAn yhteinen summer-academy, johon myös SibA on liittymässä mukaan.

Muualta maailmalta haettiin myös hyviä esimerkkejä, ja erityisen toimivana nousi esiin Middlesexin ”artists in residence” taidelaboratorio, johon kutsutaan residenssille kahdeksan taiteilijaa eri aloilta. Taiteilijat tekevät projektejaan, minkä lisäksi he osallistuvat Akatemian toimintaan yhtenä päivänä viikossa. Residenssistä tarkemmin (<http://www.mdx.ac.uk/aboutus/news-events/news/artistinresidence.aspx>). Lisäksi todettiin, että residenssejä on esim. kuvataiteen alalla paljon eri puolilla maailmaa, mutta ne eivät ole Kuvan (eivätkä siten tulevan TaiY-instituution) toimintaa.

TIETEILIJÄT JA TAITEILIJAT MAHTUVAT KAIKKI MUKAAN

Keskustelun alkuvaiheessa ryhmä totesi, että tieteellinen tutkimus ja taiteen tekeminen ovat tutkimus-aspektin kaksi ääripäätä. TaiY:n tieteellinen tutkimus ja taiteellinen tutkimus ovat kaikki aina jossain kohtaa tätä jatkumoa, eikä ryhmä halunnut määritellä, missä kohtaa itse kunkin toiminta on tai missä kohtaa TaiY:n post doc-toiminnan pitäisi olla. Ryhmä näki rikkautena sen, että erilaiset toimijat mahtuvat

mukaan ja että tulevan TaiY:n post doc -toiminnassa voi olla myös tieteellisiä post doceja mukana. Ryhmä näki myönteisenä mahdollisuutena monimenetelmäisyyden ja mahdollisen yhteistyön erilaisten osaajien välillä. Tämän vuoksi jatkossa käytetään nimitystä taiteilija-tutkija, joka ei ota kantaa tutkimuksen sisältöön tai tekotapaan tai painotukseen.

Ryhmä totesi, että normaalikäytännössä (tieteellinen) tutkija affilioituu instituutioon (yliopisto, akatemia), vaikka apuraha tulisi säätiöltä. Taiteilija-apurahan kohdalla affilioitumista ei edellytetä. Ryhmä pohti, olisiko mahdollista, että taiteilija-apurahalla toimiva post doc -taiteilija-tutkija affilioituisi yliopistoon. Ryhmä piti olennaisena sitä dialogia, joka syntyy tapaamisten ja yhteisen toiminnan yhteydessä ja johon pitäisi saada mukaan niin taiteilija-tutkija, opetushenkilökunta kuin opiskelijatkin.

UNELMOINTIA RESIDENSSITOIMINNASTA

Ryhmä jatkoi keskustelua unelmoimalla. Se todellakin otti teemaksi koko kollokvion otsikon unelmien post doc, eikä niin ollen pyrkinyt miettimään sitä, mistä rahat toimintaan saataisiin tai kuinka todennäköisesti suunnitelmat toteutuisivat. Ryhmä piti mahdollisina post doc -toiminnan muotoina esimerkiksi TaiY:n akatemioiden yhteistä residenssiä, joka kutsuisi residenssitaiteilija-tutkijoita (esim. vastaavaa toimintaa kuin Middlesexissä). Toiminnalla voisi olla jokin yhteinen teema, joka mahdollistaisi yhteistyön eri taiteen/tieteenalojen välillä, mutta teema ei olisi välttämätön, sillä residenssiin voitaisiin kutsua taiteilija-tutkijoita myös ilman teemaa. Ennen kaikkea residenssitaiteilija-tutkijat tekisivät omaa työtään, kuitenkin niin, että olennaista olisi kontakti heidän ja muun TaiY:n post doc -henkilöstön välillä.

Yhteistyö voisi käsittää esimerkiksi oman työn esittelyä, keskustelua post docien ja (jatko-) opiskelijoiden kanssa. Jonkinlainen kontakti olisi hyvä saada myös perusopiskelijoihin. Joissain tapauksissa opiskelijaryhmä voisi olla osa residenssitaiteilija-tutkijan työtä tai residenssitaiteilija-tutkijat voisivat olla mukana tutkimushankkeissa. Yhteistyö voisi sisältää jonkin verran myös opetusta tai muuta yhteistoimintaa TaiY:n kanssa (vrt. Middlesex). Residenssitaiteilija-tutkijalla voisi olla sopivien jatko-opiskelijoiden ohjausta, jonkin teeman ympärille rakentuvan kurssin pitämistä, projekti tms.

Residensseillä voisi olla erilaisia kestoja kuukaudesta vuoteen. Yksi malli voisi olla myös kuukauden post doc -vierailija, eli kiinnostava taiteilija-tutkija kutsuttaisiin TaiY:n johonkin akatemiaan tekemään lyhyehkö projekti / teos tms. Tämä antaisi viirikkeitä ja avaisi yhteistyömahdollisuuksia sekä henkilökunnalle että opiskelijoille.

Ryhmä pohti myös, millaisia resursseja unelmien toteutuminen edellyttäisi. Ensinnäkin toimintaan tarvittaisiin tiloja, jotka toiminnan luonteesta riippuen käsittäisivät vähintään työskentelyn edellyttämän tilan, muualta tulevien kohdalla myös asunnon. Lisäksi tarvittaisiin raharesurssi kutsua taiteilija-tutkijat (matkat, kk-palkka); nämä voisivat tulla myös säätiöiltä. Jos toiminta olisi TaiY-instituution, tarvittaisiin jonkinlainen residenssitoimikunta, joka suunnittelee ja pyörittää toimintaa. Ihanteellinen ratkaisu olisi tutkimusinstituutti, jolla olisi välineet ja tilat ja niin kiinnostavat puitteet, että kerran residenssivierailulla käynyt taiteilija-tutkija haluaisi tulla uudelleen ja kertoisi toisillekin vaikutelmistaan. TaiY:n yhteydessä toimiva tutkimusinstituutti, jossa olisi eri alojen taiteilija-tutkijoita, mahdollistaisi kommunikoinnin ja yhteistyön paitsi yksittäisten taiteilijoiden, myös taiteenalojen, TaiY:n eri akatemioiden sekä tieteellisesti ja taiteellisesti orientoituneiden toimijoiden välillä. Lisäksi pidettiin tärkeänä, että post doc -taiteilija-tutkija artikuloi tekemistään sille instituutiolle, jossa hän toimii.

Keskustelussa myös pienimuotoinen toiminta sai ymmärrystä; kaiken ei aina tarvitse olla suurta ja instituutioihin sidottua. Yksittäisen henkilön yhteydet johonkin organisaatioon tai laitokseen voivat toimia verkoston kasvualustana. Toisaalta post doc -toiminta voi olla pienimuotoista, esimerkkeinä mainittiin jokin luento / esitelmä / projekti jossain akatemiassa.

15. Jatko-toimenpiteet

YLEISKESKUSTELUN AIHEITA

- *Tarvitaanko tapaaminen vararehtoreiden ja rehtoreiden kanssa?*
- *Laaditaan kirjallinen yhteenveto tapahtumasta.*
- *Pohditaan vielä lopuksi, mikä auttaisi tuoretta post doc -tutkijaa?*
- *Miten valmentaa valmistuvia tulevaan post doc -elämään?*
- *Post doc -tapaamiset ovat osoittaneet miten oman onnensa nojassa ihmiset ovat rämpineet.*
- *Vanhempien kokemukset, julkaisut, käytännön apu, neuvot siitä, miten varautua pooleihin, raportointiin, jne. olisivat hyväksi. samoin väitöskirjan markkinointi, artikkelit sen pohjalta.*
- *Koordinaattori, jolta kysyä post doc -neuvoja voisi olla hyvä.*
- *Tuottaja, joka voisi auttaa rahoituksen hankkimisessa, laboratoriotoiminnassa.*
- *Tohtoroituvan ihmisen mentorointi, "miten voisit tästä jatkaa", ei välttämättä oman alan professori, vaan naapurialalta varttunut tutkija.*

16. *Lausunto Taideyliopiston johdolle 10.1.2013*

Kollokvion päätteeksi koottiin työryhmä valmistelemaan lausuntoa Taideyliopiston johdolle ja sovittiin myös uusi tapaaminen, jossa tästä lausunnosta keskusteltiin. Lausunto on tässä lopuksi liitteenä.

POST DOC -TOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Taideyliopiston akatemioissa eli Kuvataideakatemiassa, Sibelius-Akatemiassa ja Teatterikorkeakoulussa tutkimukseen liittyvä toiminta on painottunut vahvasti tohtorikoulutukseen. Kaikissa akatemioissa tehdään kuitenkin myös tutkimusta. Akatemioista valmistuu vuosittain yhteensä 10–15 tohtoria (Sibelius-Akatemiasta 11), joista ainakin osa haluaisi jatkaa tutkimuksen tekemistä. Tässä termillä post doc -tutkimus viitataan kaikkeen tohtoroitumisen jälkeen tehtävään tutkimukseen, vaikka post doc -vaihe rahoitusmalleissa viittaakin muutaman vuoden ajanjaksoon tohtoroitumisen jälkeen (säätöiden post doc -poolissa 4 vuotta). Post doc -tutkimukseen on tieteen puolella olemassa valmiita toimintamalleja ja akatemioissa tehdään monilla aloilla huippututkimusta. Taiteellisen post doc -tutkimuksen käytännöt ja sellaisen tutkimuksen rakenteet, joihin sisältyy taiteellista toimintaa, ovat vasta muotoutumassa. Tässä viitataan kaikkeen taideyliopistossa tehtävään tutkimukseen. Erityisesti kehittämisen tarpeessa näyttää kuitenkin olevan nimenomaan taiteellinen ja taiteellista toimintaa sisältävä tutkimus.

Sibelius-Akatemiassa toimii tällä hetkellä kaksi taiteilija-tutkijaa tai tutkijaa post doc -tutkijan työmääräyksellä (Anu Vehviläinen ja Ulla-Brita Broman-Kananen), Kuvataideakatemiassa toimii yksi päätoiminen tutkija (Jyrki Siukonen). Teatterikorkeakoulussa on joitakin ns. vierailevia tutkijoita (vuoden 2012 lopussa 8: Kirsi Heimonen, Helka-Maria Kinnunen, Anne Makkonen, Jukka Miettinen, Paula Salosaari, Petri Tervo, Anna Thuring, Maya Tångenberg-Grischin), jotka toteuttavat tutkimushankkeitaan ulkopuolisella rahoituksella saamiensa rahoituskautsien mukaan. Sibelius-Akatemiassa on myös ulkopuolisella rahoituksella toimivia affilioituneita tutkijoita (vuoden 2012 lopussa 5: Assi Karttunen, Päivi Järviö, Elisa Järvi, Kata Nummi ja Kristiina Junttu). Teatterikorkeakoulun Esittävien taiteiden tutkimuskeskus Tutken toimesta käynnistettiin akatemioiden yhteinen keskustelu taiteellisesta post doc -tutkimuksesta syksyllä 2011. Keskustelua on siitä lähtien jatkettu puolivuositapaamisten muodossa.

Taideyliopiston pilottihankkeiden projektisuunnitelmassa ”Post doc -toiminnan kehittäminen” todetaan, että Taideyliopiston alustavassa strategiaperustassa on yhtenä osa-alueena vahvan tutkimusprofiilin luominen. Sibelius-Akatemian strategisena tavoitteena on käyttää voimavarojaan tehokkaasti laadukkaasti musiikkikulttuurin vahvistamiseksi. Kuvataideakatemian yhtenä strategisena kehittämisalueena on taiteellisen tutkimuksen edellytysten vahvistaminen. Teatterikorkeakoulun yhtenä strategisena päämääränä on taiteellisen tutkimuksen ja sen profiilin kehittäminen. Lisäksi alaotsikon taiteellinen tutkimus alla todetaan: Perustetaan (post doc -) tutkimusinstituutti yhteistyössä taideyliopiston kumppaneiden kanssa.

Tutkimusprofiilia vahvistamaan, yllä mainittua hanketta pohjustamaan ja sen edellytyksiä kartoittamaan järjestettiin pilottihankkeena post doc -kollokvio 13.10.2012, jossa kuultaviksi kutsuttiin kaikista kolmesta akatemiasta eri aikoina valmistuneita tohtoreita. Heiltä pyydettiin näkemyksiä toimenpiteistä, joilla post doc -vaiheen tutkimusta voitaisiin edistää, sekä ajatuksia siitä millainen post doc -tutkimusinstituutti (-keskus tai -kollegio) ihannetapauksessa voisi olla. Kollokvio oli jatkoa keskustelulle joka käynnistyi syksyllä 2011 Tutken toimesta, ja jota jatkettiin 4.4. 2012 Sibelius-Akatemiassa. Keskustelujen pohjalta päädyttiin seuraaviin ehdotuksiin.

Todettiin, että olisi hienoa jos tutkimus ja post doc -toiminta olisi ensimmäisiä Taideyliopiston yhteisistä hankkeista. Post doc -toimintaa tukevien, joustavien rakenteiden luominen vaatii pitkäjänteistä kehittämistyötä ja myös riittävästi resursseja. Keskusteluissa nostettiin esiin seuraavat keskeiset periaatteet:

- *Tutkimuksen kehittämisessä pannaan erityispainoa taiteellisen ja taiteilijalähtöisen tutkimuksen käytäntöjen luomiseen.*
- *Kysytään jatkuvasti miten voimme toimia yhteistyössä eroavaisuuksista huolimatta?*
- *Laboratoriotointa kehitetään: luodaan taiteidenvälisiä, yhdessä tekemisen ja kokemusten jakamisen muotoja.*
- *Post doc -tutkimuksen, tohtorinkoulutuksen ja perusopetuksen yhteyksiä tulee rakentaa ja vaalia.*
- *Post doc -tutkimuksen yhteyksiä taidekenttään (-kenttiin) viritetään.*
- *Tarvitaan monimuotoisia julkaisukanavia ja erilaisia kokemuksen jakamisen muotoja.*
- *Tutkimustoimintaa tulee kehittää praksiksen kautta.*

Mietittiin ihannekuvaa siitä, mitä Taideyliopiston post doc -toiminta voisi olla esimerkiksi vuonna 2020 ja päädyttiin esittämään pilottihanketta sekä siihen liittyen seuraavia toimenpiteitä, joiden avulla kehittämistyö voitaisiin aloittaa.

- 1) *Perustetaan Taideyliopiston yhteinen post doc -keskus tai tutkimusinstituutti, jonka tehtävänä on suunnitella ja kokeilla tutkimustoiminnan*

- tulevia toimintamalleja ja luoda tutkimusympäristöä.*
- 2) *Muodostetaan ohjaus- tai suunnitteluryhmä Taideyliopiston akatemioiden tutkimuksesta ja tohtorikoulutuksesta vastaavista henkilöistä. Se luo perustan pilottihankkeelle ja muodostaa samalla hallinnollisen linkin tutkijakoulutukseen.*
 - 3) *Varataan pilottirahoitusta alkuvuosien toiminnalle, esimerkiksi 6 kpl 2-4 vuoden pituista tutkijatehtävää Taideyliopiston eri aloilta. Niihin valitaan Taideyliopiston kannalta relevantteja yhteistyö- ja tutkimushankkeita, joissa voi olla tutkijoita eri aloilta ja joissa tutkijat sitoutetaan tekemään yhteistyötä, mahdollisesti yhteisen teeman ympärillä. Tutkijoiden tehtävänä on omien hankkeidensa lisäksi rakentaa tutkimusympäristöä sekä suhteita yhteiskuntaan ja koulutukseen.*
 - 4) *Huomioidaan riittävät tutkimuksen tukipalvelut, kuten koordinaattori, sihteeri, laboratoriomestari tai tekninen vastaava.*
 - 5) *Hankitaan fyysinen toimitila, joka on edellytys yhteisön luomiseksi: työhuoneita, toimistotila, laboratoriotila, joka on samalla yhteinen kohtauspaikka Taideyliopiston akatemioiden tutkijoille ja jatko-opiskelijoille.*
 - 6) *Kehitetään kansainvälistä residenssitoimintaa yhteistyössä ulkomaisten yliopistojen kanssa.*

Pilottisuunnitelman ja aiempien keskustelujen pohjalta kollegion tai instituutin tehtäviä olisivat mm. seuraavat:

- 1) *Hyödyntää Taideyliopiston perustamiseen liittyvä momentum ja esittäytyä rahoittajille.*
- 2) *Harjoittaa post doc -laboratoriotoimintaa Taideyliopiston kontekstissa.*
- 3) *Jatkaa jo käynnistynyttä post doc -keskustelua ja taiteilija-tutkijoiden yhteistyötä säännöllisten tapaamisten muodossa. Lisäksi järjestää tapaamisia ja tutkimusesittelyjä myös aloittain, mm. tutkimusryhmien käynnistämiseksi.*
- 4) *Tarjota jatko-opiskelijoille näkymää ja esimerkkejä siitä, mitä he tulevaisuudessa voivat taiteilijoina, tutkijoina ja taiteellisina tutkijoina tehdä.*
- 5) *Välittää tietoa siitä, mitä tutkimusta Taideyliopistossa on tekeillä ja mitä on jo tehty post doc -tutkimuksen, jatkokoulutuksen ja peruskoulutuksen välillä. Tiedottaa post doc -toiminnasta ja taideyliopistossa tehtävästä tutkimuksesta muille tutkimus-yhteisöille esimerkiksi symposiumien, konferenssien ja tapahtumien avulla.*
- 6) *Julkaista Taideyliopistossa tehtävää tutkimusta sekä suomenkielisten artikkelikokoelmien että tutkimusta esittelevien, englanninkielisten kokoomajulkaisujen ja verkkojulkaisujen avulla.*
- 7) *Kehittää Taideyliopiston yhteistä residenssitaiteilijatoimintaa, välineenä residenssitoimikunta ja resursseja, mahdollisesti yhteistyössä olemassa olevien residenssiorganisaatioiden kanssa.*
- 8) *Virittää keskustelua tutkimuksen, koulutuksen, taidekentän ja yhteiskunnan suhteista.*

Luotamme siihen, että edellä luonnostellun pilottihankkeen, tutkijakollegion tai -instituutin suunnitteluun, post doc -toiminnan kehittämiseen, monimuotoisen tutkimustoiminnan edistämiseen ja taiteellisen tutkimuksen käytäntöjen luomiseen löytyy Taideyliopiston kontekstissa tahtoa ja voimavaroja.

Tämän muistion kokosi 13.10. 2012 kollokvion päätteeksi muodostettu työryhmä:
Jyrki Siukonen, Annikka Konttori, Anu Vehviläinen, Leena Rouhiainen, Markus
Kuikka, Tomi Humalisto, Merja Puustinen ja Annette Arlander.

Helsingissä, Taideyliopistossa 10.1.2013

työryhmän puolesta

Annette Arlander

Taideyliopiston post-doc toiminnan kehittäminen oli yksi Taideyliopistoa pohjustavista akatemioiden yhteisistä pilottihankkeista. Sen puitteissa järjestettiin erityisesti taiteellisen post-doc tutkimuksen edellytyksiä kartoittava kollokvio Kuvataideakatemiassa syksyllä 2012. Kollokviossa kutsuttiin kuul-
taviksi kaikista kolmesta akatemiasta eri aikoina valmistuneita tohtoreita. Heiltä pyydettiin näkemyksiä toimenpiteistä, joilla post doc -vaiheen tut-
kimusta voitaisiin edistää, sekä ajatuksia siitä millainen mahdollinen post-
doc -tutkimuskeskus (tai collegium tai vastaava) ihannetapauksessa voisi
olla. Tähän raporttiin on koottu kollokvion alustajien puheenvuorot ja sen
päätteeksi on lisätty kollokvion tuloksena kootun työryhmän laatima muistio.

